

Designing an Integrated Model of Obstacles to Women's Political Participation in Iran Using a Meta-Synthesis Approach

Akbar Zolfaghari *

Assistant Professor, Faculty of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran

Taha Ashayeri

Assistant Professor, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Tahereh Jahanparvar

Ph.D Student, Cultural Sociology, Faculty of Social Sciences, Communication and Media, Islamic Azad University Central Tehran branch, Tehran, Iran

Introduction

In today's world, women's political participation holds significant importance, serving as the foundation of sustainable development. Political development has transcended gender segregation, and achieving balance in this area requires the simultaneous, synchronized, and balanced presence of both men and women. In Iran, despite the Iranian Islamic Revolution and the expansion of opportunities for women's free participation in political affairs, multiple obstacles still hinder their full engagement. Given the importance of political participation and its growing trend in Iran, numerous studies have been conducted on this issue over the past decades. However, research on this topic often yields inconsistent

* Corresponding Author: akbarzolfaghari@pnu.ac.ir

How to Cite: Zolfaghari, A., Ashayeri, T., Jahanparvar, T, (2025), "Designing an Integrated Model of Obstacles to Women's Political Participation in Iran Using a Meta-Synthesis Approach", *Political Strategic Studies*, Vol. 14, No. 52, 1-46. Doi: DOI: 10.22054/QPSS.2024.76553.3331.

results. Using a meta-synthesis approach, the current study aimed to identify, categorize, and propose solutions to obstacles to women's political participation in Iran. The primary objective was to synthesize findings from both qualitative and quantitative research on obstacles to women's political participation in Iran, providing a comprehensive and cohesive analysis of existing studies.

Literature Review

Over the last century, as public awareness has increased, the concept of participation (*musharekat* in Persian) has gained momentum. The term *musharekat* derives from the infinitive *mufa'ala* (Shafi'i Motahar, 2003), which literally means *to cooperate and participate* (Lutz & Caldecott, 1996; Wily, 1997). In an idiomatic sense, it refers to the collective engagement of individuals in development programs (Khoshfar et al, 2018). Political participation is a key form of participation and a fundamental aspect of any political system (Zolfaghari et al., 2022). It signifies the conscious decision of individuals to take part in determining their own destiny, to move in the path of societal progress and development (Niazi et al., 2018). Political participation refers to the voluntary political activities of people in electing rulers (Pourrahim, 2011), exercising sovereignty in elections, influencing decision-making, and contributing to governance (Ghafari & Al-Ghafoor, 2018). It encompasses both direct participation and indirect involvement in shaping policies (Firhi, 1997, p. 44; McClosky, 1968; Milbreth & Goel, 2006). Additionally, political participation serves as a tool for political development (Åberg & Sandberg, 2017; Boutilier, 2017; Welzel et al., 2018), fosters relationships, enhances social cohesion and trust, and facilitates interactions between citizens and the government (La Due Lake & Huckfeldt, 1998). Political participation also refers to both legitimate and illegitimate methods used to influence the selection of leaders, the formulation of policies, and the overall administration of government (Milbrath, 1981). It is a crucial aspect of a nation's

political life and leadership (Ashtrian & Amirzadeh, 2012) and serves as a means of shaping government policies and influencing the selection of government officials (Effing et al, 2011).

Materials and Methods

This research employed a meta-synthesis approach to analyze both quantitative and qualitative studies published between 2007 and 2021. A non-probability purposive sampling method was used, resulting in a final sample of 23 research documents. These documents were selected based on their reliability, validity, research quality, adherence to scientific criteria, and relevance to the obstacles to women's political participation. The data collection and analysis was carried out in several stages. First, the keywords *participation*, *women*, *women's political participation*, and *obstacles to women's political participation* were searched across various databases, including Noormags, Iranian journals and magazines, Scientific Information Database (SID), and IranDoc. From an initial pool of 56 documents, 23 were chosen for analysis. The selected documents were then examined based on five main categories: 1) general characteristics, 2) research objectives and questions, 3) research methodology, 4) investigated variables, and 5) findings and results analysis.

Results and Discussion

The research results indicate that the main obstacles to women's political participation in Iran can be categorized into six categories: social, cultural, political, economic, psychological, and demographic. Social obstacles include the male-dominated atmosphere of society, social discrimination, and gendered job opportunities. Cultural obstacles stem from traditional and cultural norms, the educational system, and tribal-patriarchal models. Political obstacles involve political obstruction, prevailing political beliefs, male political dominance, and a low political culture. Economic obstacles include economic inequality, economic anomie, and financial dependence.

Psychological obstacles are linked to low self-confidence, psychological beliefs, and a sense of psychological anomie. Demographic factors encompass climate, location, family, and physiological factors. The research findings suggest that the main obstacles to women's political participation in Iran can be categorized into six categories: social, cultural, political, economic, psychological, and demographic. Social obstacles are linked to factors such as education, socialization, gender stereotypes, levels of literacy and awareness, economic power, and access to communication means. Cultural obstacles stem from deeply ingrained beliefs and convictions among people. Political obstacles are largely influenced by the structure and nature of the political system. Finally, economic obstacles are shaped by prevailing economic conditions.

Conclusion

The political participation of women, who make up a significant portion of the country's population, can contribute to improved decision-making, a better understanding of sociopolitical life, the creation of new political values and attitudes, the reduction of sociopolitical inequalities, and, ultimately, sociopolitical development.

Keywords: Women, Political Participation, Gender Development, Patriarchal Politics, Political Apathy

طراحی و تدوین الگوی یکپارچه موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران با رویکرد فراترکیب

اکبر ذوالفقاری* استادیار علوم سیاسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

طاها عشایری استادیار جامعه‌شناسی، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

طاهره جهان پرور دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، گروه علوم اجتماعی دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

چکیده

این پژوهش تلاش می‌کند موانع مشارکت سیاسی در ایران را با رویکرد فراترکیب شناسایی، دسته‌بندی و برای رفع آنها پیشنهاداتی ارائه نماید. روش پژوهش از نوع فراترکیب کیفی است که در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۸۳ به روش تعددی غیر احتمالی با حجم نمونه ۲۳ سند تحقیقی انجام شده است. این اسناد برحسب اعتبار و روایی تحقیق، کیفیت پژوهش، معیار علمی-پژوهشی بودن و ارتباط با موانع مشارکت سیاسی زنان انتخاب شدند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد موانع اصلی مشارکت سیاسی زنان در ایران به شش دسته موانع اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، روانی و جمعیتی تقسیم می‌شوند که موانع اجتماعی شامل فضای مردانه جامعه، تبعیض اجتماعی و جنسیتی شدن مشاغل؛ موانع فرهنگی مانند سنت و هنجارهای فرهنگی، نظام آموزشی، الگوهای طایفه‌ای-مردسالاری؛ موانع سیاسی شامل انسداد سیاسی، باورهای سیاسی، سلطه سیاسی مردان، فرهنگ سیاسی پایین؛ موانع اقتصادی دربرگیرنده نابرابری اقتصادی، آنومی اقتصادی، وابستگی مالی و موانع روانی هم شامل خودباوری پایین، باورهای روانی، احساس آنومی روانی و جمعیتی شامل اقلیمی، مکانی، خانوادگی، فیزیولوژیکی است. مشارکت سیاسی زنان به عنوان بخش اعظمی از جمعیت کشورها موجب بهبود اوضاع تصمیم‌گیری، درک بهتر از زندگی سیاسی-اجتماعی، ایجاد ارزش‌ها و نگرش‌های جدید سیاسی، کاهش نابرابری‌های سیاسی و اجتماعی و در نهایت توسعه سیاسی و اجتماعی جامعه می‌شود.

واژگان کلیدی: زنان، مشارکت سیاسی، توسعه جنسیتی، مردسالاری سیاست، بی‌تفاوتی سیاسی.

مقدمه

مشارکت سیاسی زنان در دنیای امروز، جایگاه و اهمیت بالایی دارد و زمینه‌ساز توسعه پایدار است (رضوی‌الهاشم، ۱۳۸۸: ۶۰). تاکنون حضور زنان در تحولات سیاسی مثبت و چشمگیر بوده و بستر ساز تعهد و حساسیت نسل‌های بعدی بوده است. مشارکت سیاسی زنان همان توانایی زنان در رساندن صدای خود به گوش دیگران و اثرگذاری بر حکومت است. در جهان تا دهه ۱۹۶۰، فعالیت سیاسی زنان نامناسب و تقسیمات سیاسی جنسیتی طبیعی بود (پیشگامی‌فرد و زهدی‌گهرپور، ۱۳۸۹: ۲۹).

با انقلاب فرانسه، جنبش سیاسی زنان و اندیشه‌های آن ظهور و بروز کرد (Posada-Carbó, 2022). نیوزیلند به‌عنوان نخستین کشور در سال ۱۸۹۳ (Roagaswara & Adila, 2022: 137) و ایران در سال ۱۹۶۳، حق رأی زنان را پذیرفتند (Moghaddam, 2019). برای نخستین بار مشارکت سیاسی حدود دویست سال پیش با حق رأی مردان در دنیا مطرح شد، اما مشارکت سیاسی زنان تأخیری صدساله داشت. زنان در بیشتر کشورها تا پایان جنگ جهانی دوم از حق رأی محروم بودند (غروی نائینی، ۱۳۸۸: ۲). از دهه ۷۰ میلادی، مشارکت زنان در برنامه‌های توسعه مورد توجه قرار گرفت و اهمیت پایگاه و جایگاه زنان در توسعه کشورها مضاعف شد؛ زیرا توسعه بدون مشارکت زنان تحقق نخواهد یافت (هاشمی، ۱۳۹۴: ۹۰).

زنان بعنوان بخش اعظمی از جمعیت کشورها، نقشی تعیین‌کننده‌ای در توسعه ایفا کرده، اما همواره از نابرابری فرصت‌ها و منابع رنج برده‌اند (موجد، عنایت و پورنعمت، ۱۳۸۷: ۱۶۲). مشارکت سیاسی زنان بهبود اوضاع تصمیم‌گیری را به همراه دارد؛ زیرا نسبت به مسائل و امور دغدغه‌های بیشتری دارند. به اعتقاد بشیریه (علم، حمیدی نسب و حزباوی، ۱۳۹۰: ۱۰۱)، مشارکت سیاسی به درک زنان از زندگی اجتماعی کمک و آنان را به‌عنوان عامل مؤثر تبدیل می‌کند؛ به آن‌ها ارزش‌ها و نگرش‌های جدید می‌دهد؛ عالی‌ترین هدف جامعه یعنی توسعه را رقم می‌زند و نابرابری‌ها در جامعه را کاهش می‌دهد. بنوا (پناهی و عالی‌زاد، ۱۳۸۳: ۹۴)، مشارکت سیاسی را قالب سیاسی می‌داند که هر شهروند حق دارد با تعیین حکام و امکان موافقت و مخالفت در این فرایند شرکت کند. انتخاب کردن، انتخاب شدن و تصدی مسئولیت‌ها از حقوق برابر مردان و زنان در جامعه مدنی است؛ اما در بسیاری

از کشورها باورهای قالبی، نگاه سنتی و آداب و رسوم، مانع مشارکت سیاسی زنان شده است. بنابراین در این مقاله تلاش می‌شود ضمن بررسی وضع مشارکت سیاسی زنان، موانع مشارکت سیاسی آنان در حوزه سیاسی را با رویکرد فراترکیب بررسی و تبیین شود و به این پرسش‌ها پاسخ دهد: وضع مشارکت سیاسی زنان چگونه ارزیابی می‌شود؟ و موانع مشارکت سیاسی زنان ایرانی چیست؟

ملاحظات نظری

مشارکت: در سده اخیر همزمان با افزایش آگاهی‌های عمومی، بحث مشارکت روندی شتابان گرفته است. مشارکت مصدر باب مفاعله است (شفیعی مطهر، ۱۳۸۳: ۲) که معنای لغوی آن همکاری کردن و شرکت کردن (Lutz & Caldecott, 1996; Wily, 1997) و معنای اصطلاحی آن شرکت داوطلبانه گروهی از مردم در برنامه‌های توسعه است (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۸). مشارکت به معنای سهم یافتن، سود بردن، شرکت جستن و همکاری کردن (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶: ۱۲).

مشارکت حسب عامل سازمانی از سه منبع سازمان دهنده: دولتمردان و کارشناسان عالی‌رتبه، مردم عادل و غیرماهر و عوامل بیرونی تشکیل شده است (شایگان، ۱۳۸۹: ۹۶). به لحاظ موضوعی، مشارکت به انواع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تقسیم می‌شود که مشارکت اقتصادی به مفهوم شرکت در مسائل مالی (علی محمدی، ۱۴۰۱: ۱۲)؛ مشارکت اجتماعی، در بردارنده کنش‌های فردی و گروهی برای اثرگذاری بر تصمیم‌گیری‌ها (شایگان، ۱۳۸۹: ۹۶)، مشارکت فرهنگی به معنای شرکت در امور فرهنگی در قالب نهادهای تخصصی (نیازپور، ۱۳۸۹: ۲۶) و مشارکت سیاسی هم به معنای فعالیت فردی و جمعی برای اداره بهتر امور سیاسی است (امینی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۱۶). بنابراین مشارکت سیاسی مفهوم گسترده‌ای است که طیف وسیعی از رفتارهای افراد مانند رأی دادن، ارتباط با سیاستمداران و اعتراضات را در بر می‌گیرد (Geurkink, Akkerman, & Sluiter, 2022: 334).

مشارکت سیاسی زنان^۱

مشارکت سیاسی مصداق مهم مشارکت و مهم‌ترین موضوع نظام سیاسی (ذوالفقاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۳۴) به معنای تصمیم‌گیری آگاهانه مردم برای شرکت در تعیین سرنوشت خود و حرکت در مسیر تحرک و توسعه جامعه است (نیازی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵). مشارکت سیاسی، فعالیت‌های ارادی- سیاسی مردم برای انتخاب فرمانروایان (پور رحیم، ۱۳۸۱: ۱۴۷)، حاکمیت مردم در انتخابات، دخالت در تصمیم‌گیری‌ها، اداره کشور (غفاری و آل‌غفور، ۱۳۹۸: ۱۹۲) و شرکت مستقیم و غیرمستقیم مردم در تعیین سیاست‌ها (McClosky 1968: 249؛ فیرحی ۱۳۷۷: ۴۴؛ میلبرث و گوئل، ۱۳۸۶: ۵۱)، ابزار توسعه سیاسی (Welzel et al., 2018؛ Boutilier, 2017؛ Åberg & Sandberg, 2017)، اصلاح روابط، افزایش انسجام و اعتماد و تعاملات با دولت است (La Due Lake & Huckfeldt, 1998).

منظور از مشارکت سیاسی؛ روش‌های مشروع یا نامشروع برای تأثیرگذاری بر انتخاب رهبران، سیاست‌ها و اداره عمومی حکومت است (Milbrath, 1981: 42). مشارکت سیاسی منبع مهم حیات سیاسی ملت و حاکمان (اشتریان و امیرزاده، ۱۳۹۲) و رفتاری برای شکل‌دهی به سیاست‌های دولتی و نفوذ در گزینش مقام‌های دولتی است (Effing, Hillegersberg, & Huibers, 2011: 29).

به باور آلموند و وربا (۲۰۱۵: ۱۱۷)، عضویت داوطلبانه افراد در سازمان‌ها، گروه‌ها و انجمن‌های اجتماعی موجب افزایش مشارکت سیاسی می‌شود. مشارکت سیاسی از شاخص‌های مهم توسعه سیاسی و مبین اهمیت تلاش شهروندان در رأی دادن، انتخاب شدن و انتخاب کردن (امینی و دیگران، ۱۳۹۹). از دیدگاه تنورل (شهرام‌نیا و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۰)، به نقل از تنورل، ۲۰۰۷: ۳۳۶، مشارکت سیاسی معمول‌ترین شیوه حکومت‌ها، حاکمان و برنامه‌ریزان برای حفظ نظام سیاسی و دارای ابعاد انتخاباتی، مصرفی، انتقادی، حزبی و ارتباطی است (Teorell, 2006: 336).

مشارکت سیاسی با صرفه‌ترین و پایدارترین روش برای توسعه واقعی، بادوام و افزایش همکاری‌های مردم در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای تصمیمات است (امام جمعه‌زاده و

1. Political Participation

همکاران، ۱۳۸۹: ۴). در ایران انتخابات و مشارکت سیاسی، نمونه و مدلی از مردم‌سالاری دینی و جوهر حکمرانی سیاسی است که در قالب مشارکت حداکثری و آزادانه در صندوق‌های رأی مشاهده می‌شود.

تئوری‌های مشارکت سیاسی زنان

مشارکت سیاسی مفهومی گسترده با ابعادی متفاوت دارد. درباره مشارکت سیاسی در دهه‌های اخیر، نظریات و دیدگاه‌های متعددی از سوی دانشمندان علوم سیاسی مطرح شده به گونه‌ای که تنوع وسیع نظریه‌ها مشهود است. آلموند و وربا^۱ نقش عوامل فرهنگی در مشارکت سیاسی را پرزنگ دانسته و تصریح کرده‌اند فرهنگ مدنی شرط اصلی کارآیی حکومت دموکراتیک است. به اعتقاد آنان با ارتقای سطح سواد و توزیع مجدد ثروت بستر تحقق مشارکت سیاسی فراهم می‌شود (فتحی و مختارپور، ۱۳۹۷: ۲۲۰).

آلموند و وربا بر این باورند در فرهنگ سیاسی مشارکتی، افراد به دلیل سطوح بالای تحصیلات، درآمد و شغل، از آگاه سیاسی بالایی برخوردارند. شهروندانی که اطلاعات خوبی دارند به توانایی‌های خود اعتماد دارند، مراقب امور سیاسی‌اند و خود را موظف به مشارکت می‌دانند (کلانتری‌پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۲). به باور آلموند و وربا، عضویت داوطلبانه در سازمان‌ها، گروه‌ها و انجمن‌ها باعث افزایش مشارکت می‌شود (قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰۱).

باین و آیزن^۲ از مشارکت سیاسی به عنوان کنش نیت‌مند و داوطلبانه یاد و تاکید می‌کنند کنش نیت‌مند و داوطلبانه از دو مرحله «انتظار فایده» و «ارزیابی فایده» تشکیل شده است (زارعی، ۱۳۸۹: ۶۳). به نظر آنان قصد و نیت عامل بروز رفتار است. انتظار فایده یعنی شخص از یک پدیده انتظار فایده دارد و ارزیابی فایده یعنی شخص ارزیابی می‌کند که آن پدیده از نظر او فایده داشته است یا خیر؟ (مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۹).

میلبراث^۳ و گوئل^۴ معتقدند مشارکت به عوامل متعددی از جمله انگیزه‌های سیاسی،

1. Almond & Verba
2. Izen And Fishbyne
3. Milbraath
4. Goel

موقعیت اجتماعی، ویژگی‌های شخصی، محیط سیاسی، مهارت‌ها، منابع و تعهدات بستگی دارد. کنش سیاسی و روزانه افراد متأثر از گروه‌هایی است که به آن تعلق دارند. افراد بر اساس رفتار نزدیکان عمل می‌کنند و آنگونه می‌اندیشند که زندگی می‌کنند (فرهمند و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱).

سلسله‌مراتب میلبراث، مدل کلاسیک سطوح مشارکت سیاسی و شامل سه دسته از پایین به بالاست. این فعالیت‌ها شامل فعالیت‌های تماشاگرانه^۱، متوسط^۲ و پرتلاش^۳ است. افرادی که فعالیت سیاسی ندارند، بیرون از این سلسله‌مراتب هستند و بی‌تفاوت^۴ شناخته می‌شوند. لیپست^۵، توسعه اقتصادی^۶ و مشروعیت سیاسی^۷ را لازمه مشارکت سیاسی می‌داند و تأکید می‌کند نظام طبقاتی باز، صنعتی شدن و فراگیری آموزش و پرورش منشأ توسعه اقتصادی و مشروعیت سیاسی است (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۷: ۵). وی از توسعه اقتصادی به‌عنوان اساسی‌ترین پیش‌شرط دموکراسی یاد و تصریح می‌کند موقعیت اقتصادی خانواده مانند منزلت، درآمد، شغل، محل سکونت و موقعیت اجتماعی شامل وضعیت تأهل، مشارکت در نهادها، شهری یا روستایی بودن، مهاجر یا بومی بودن، تحصیلات، میانسال یا جوانی و موقعیت سیاسی - مذهبی مانند ایدئولوژی و ویژگی سیاسی خانواده از عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی‌اند (فرهمند و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۳).

هانتینگتون^۸ و نلسون^۹ منزلت اجتماعی، عضویت در سازمان‌ها و گروه‌های اجتماعی را عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی می‌دانند (گنجی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵۲) و معتقدند آموزش بی‌ثبات‌کننده است، اما نتیجه آن، جمعیت ماهر و باسوادی است که برای توسعه لازم است. هانتینگتون بر داوطلبانه بودن فعالیت‌های سیاسی تأکید می‌کند (Huntington, 2014; Huntington & Dominguez, 1975).

نلسون اثرگذاری فرآیند توسعه بر مشارکت را از طرق سازمانی یادآوری و توضیح

1. Spectator Activities
2. Transitional Activities
3. Gladiatorial Activities
4. Apathetic
5. Martin Lipset
6. Economic Development
7. Political Legitimacy
8. Huntington
9. Huntington Aand Nelson

می‌دهد عضویت در گروه‌ها و سازمان‌ها احتمال مشارکت را افزایش می‌دهد.

رابرت دال^۱، از برابری به عنوان اصل دموکراتیک مطلوب یاد و تاکید می‌کند برابری با عمل سیاسی برقرار نمی‌شود. رابرت دال معتقد است کسانی که اعتقاد دارند بر فرآیندهای سیاسی اثرگذارند، بیش از دیگران در فعالیتهای سیاسی شرکت می‌کنند (امام‌جمعه‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱). به‌زعم وی ویژگی‌های اجتماعی و خصوصیات شخصیتی افراد بر احساس کارایی آنان اثرگذار است، به گونه‌ای که هر چه مقام اجتماعی، درآمد، تجربه و دانش فرد بالاتر باشد کارایی و تأثیرگذاری او بیشتر است. بدینی و عدم اعتماد به مشارکت نیز در کارایی فرد مؤثر است و بالعکس (محسنی تبریزی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۵۸).

لرنر^۲ (۱۹۵۸) به نقش مشارکت سیاسی در جوامع در حال گذار اشاره و یادآوری می‌کند سواد، ارتباطات، رسانه‌های گروهی، تحرک جغرافیایی و شهرنشینی پیش‌نیاز توسعه، تحرک ذهنی و روانی است که در شکل‌گیری شخصیت انتقالی نمود پیدا می‌کند. همدلی مؤلفه محوری شخصیت انتقالی است که در توانمندسازی افراد مؤثر است. با رسانه‌ها و ارتباطات، درک افراد و شناخت جامعه متحول، آگاهی سیاسی جامعه بیشتر و اهمیت مشارکت سیاسی نمایان می‌شود. لرنر، نوسازی را انتقال به جامعه مشارکتی و مشارکت را نوعی دیدگاه می‌داند و می‌گوید نوسازی نوعی حذف سنت و بسیج اجتماعی است که با منافع عمومی و هویت جمعی ارتباط می‌یابد. چنین فرایندی زیربنای توسعه و تحقق دموکراسی مبتنی بر رأی همگانی و مشارکت بالاست (قادرزاده و دیگران، ۱۳۹۸: ۱۰۳).

آنتونی داونز^۳ تاکید دارد انگیزه احزاب صرفاً قدرت است و به این علت با تغییر خط‌مشی‌های خود برای کسب رأی رقابت می‌کنند (مارش و استوکر، ۱۳۹۹: ۱۲۹) به نقل از داونز، (۱۹۵۷). بر اساس تبیین تئوریک داونز از رفتار رأی‌دهی؛ هر رأی‌دهنده بر اساس محاسبه عقلانی عمل می‌کند، بدین شکل که در مبارزات انتخاباتی با ارزیابی دولت موجود، مقایسه آن با احزاب مخالف و منافع احتمالی دست به گزینش می‌زند. رأی

1. Dahl

2. Lerner

3. Downs

دهندگان، انتخاب کنندگان عاقلی هستند که با حضور در انتخابات، منافع شخصی خود را تأمین می‌کنند (سیدامامی، ۱۳۸۶: ۶۳). بر این اساس در جدول ۱ خلاصه‌ای از موانع مشارکت سیاسی از دیدگاه متفکران ارائه شده است.

جمع‌بندی نظری

جدول ۱- خلاصه موانع مشارکت سیاسی از منظر متفکران

نظریه‌پرداز	موانع مشارکت سیاسی
آلموند و وربا	کم‌رنگ شدن عوامل فرهنگی، نبود فرهنگ مدنی، توزیع نامتوازن ثروت، کم‌سودای یا بی‌سودای، سطوح پایین آگاهی سیاسی، نبود سازمان‌های مردم‌نهاد
باین و آیزن	نبود کنش‌نیت‌مند، نبود کنش داوطلبانه، نبود قصد و نیت رفتار، عدم وجود انتظار و ارزیابی فایده
میلبراث و گوئل	بی‌انگیزگی سیاسی، نبود موقعیت‌های اجتماعی مناسب، نامناسب بودن محیط سیاسی، عدم وجود مهارت کافی، نبود منابع و تعهدات لازم
لیپست	توسعه ناکافی اقتصادی، نبود مشروعیت سیاسی، نظام طبقاتی بسته، جوامع سنتی و به دورن از صنعتی، محدودیت‌های آموزش و پرورش
هانتینگتون و نلسون	نبود منزلت مناسب اجتماعی، عدم عضویت در سازمان‌ها و گروه‌های اجتماعی، نبود آموزش‌های کافی، نبود جمعیت ماهر و باسواد
رابرت دال	نابرابری، عدم اعتقاد به موثر بودن، نبود ویژگی‌های اجتماعی و خصوصیات شخصیتی مطلوب، بدبینی و بی‌اعتمادی
لرنر	بی‌سودای، نبود ارتباطات گسترده و مطلوب، نبود رسانه‌های گروهی موثر، نبود تحرکات جغرافیایی لازم و روستائینی و سنتی بودن، نبود تحرکات ذهنی و روانی مطلوب، عدم نوسازی‌های لازم
آنتونی داونز	نبود نهادهای حزبی قدرتمند، عدم تغییر در خط مشی‌های جاری و موجود، عدم وجود محاسبات عقلانی در رای‌دهی

با توجه به دیدگاه نظری آلموند و وربا، باین و آیزن، میلبراث و گوئل، لیپست، هانتینگتون و نلسون، رابرت دال، لرنر و داونز الگوی نظری پژوهش به شرح ذیل ترسیم شده است:

شکل ۱- چرخه موانع مشارکت سیاسی

پیشینه تجربی (ورود به فراترکیب)

پژوهش های صورت گرفته درباره موانع مشارکت سیاسی زنان بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۸۳ در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- پیشینه پژوهش (جهت فراترکیب)

عنوان مقاله	نام نویسندگان و سال	حجم نمونه	گروه مورد بررسی	روش نمونه گیری	نوع پژوهش
تبیین عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی زنان در ایران و چالش های پیش رو	(صفایی، پوستین چی، کشیشیان سیرکی و نبوی، ۱۴۰۲)	-	زنان	تعمدی	مقاله پژوهشی
تجزیه و تحلیل عوامل سیاست گریزی زنان در ایران بعد از انقلاب اسلامی (مطالعه موردی زنان دانشگاهی دانشگاه اصفهان اساتید-کارکنان- دانشجویان)	(غلامپور سوسنی، ۱۴۰۱)	۳۸۴	زنان و دختران	تصادفی	پایان نامه ارشد

ادامه جدول ۲-

عنوان مقاله	نام نویسندگان و سال	حجم نمونه	گروه مورد بررسی	روش نمونه‌گیری	نوع پژوهش
موانع مشارکت سیاسی زنان در جمهوری اسلامی ایران	(هواسی، درخشه، و خستو، ۱۴۰۱)	-	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
واکاوی مناسبات موانع مشارکت سیاسی زنان و قوانین موضوعه در نظام جمهوری اسلامی ایران	(میرترابی، محمدشاهی، و چینی‌چیان، ۱۴۰۰)	-	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
ارائه الگوی داده بنیاد مشارکت سیاسی زنان در ایران	(میرشکاران، وحیدی، پیشگاهی فرد و سالار، ۱۴۰۰)	۵۰	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
بررسی موانع فرهنگی - اجتماعی مشارکت سیاسی اجتماعی زنان در ایران	(ابراهیمی فیلی، ۱۳۹۹)	-	زنان	هدفمند	پایان نامه ارشد
موانع نهادی مشارکت سیاسی زنان منطقه بلوچستان	(رئیزی، تفضلی، و توحیدفام، طاهری، ۱۳۹۹)	۸۰	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
بررسی و تبیین موانع مشارکت سیاسی زنان در احزاب (با تاکید بر ساختار فرهنگی ایران)	(زمردبخش آزاد، حق‌شناس و پاک‌نیا، ۱۳۹۹)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی
تحول مفهومی زن و سیاست در روزنامه‌های جمهوری اسلامی و کیهان پس از پیروزی انقلاب اسلامی	(کشیشیان سیرکی و آقاعلی، ۱۳۹۹)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی
بررسی موانع مشارکت زنان در احزاب فراگیر کشور پس از تصویب قانون احزاب	(حق‌شناس و زمردبخش آزاد، ۱۳۹۸)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی

ادامه جدول ۲-

عنوان مقاله	نام نویسندگان و سال	حجم نمونه	گروه مورد بررسی	روش نمونه‌گیری	نوع پژوهش
زنان و جنبه‌های مشارکت سیاسی «شیوه مشارکت، شدت مشارکت، کیفیت مشارکت»	(پریزاد و قدیری، ۱۳۹۷)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی
موانع و چشم‌اندازهای مشارکت سوژه زنان در امر سیاسی ایران (دهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی)	(جنیدی و سنگی، ۱۳۹۷)		زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
موانع مشارکت نخبگان سیاسی زن در عرصه تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مدیریتی؛ (زنان نماینده مجلس)	(حیدری، کشاورز شکری، غفاری هشتجین و مرشدی‌زاد، ۱۳۹۷)	۲۰	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
بررسی موانع فردی و خانوادگی مشارکت زنان در امور سیاسی و اجتماعی روستا (مورد مطالعه: شهرستان هرسین - دهستان شیرز)	(آگهی، بیناثیان و فتاحی، ۱۳۹۶)	۳۳۳	زنان	در دسترس	مقاله پژوهشی
بررسی رفتار انتخاباتی زنان در ایران (مطالعه موردی: رفتار انتخاباتی زنان شهر رشت در انتخابات ریاست جمهوری ایران دوره‌های دهم و یازدهم، سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۹۲)	(اسلامی و صائبی، ۱۳۹۴)	۵۱۰	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
مطالعه تطبیقی عوامل انفعال سیاسی زنان در مقایسه با مردان	(رفعت‌جاء و رحیمی، ۱۳۹۴)	۴۰	زنان و مردان	هدفمند	مقاله پژوهشی

ادامه جدول ۲-

عنوان مقاله	نام نویسندگان و سال	حجم نمونه	گروه مورد بررسی	روش نمونه‌گیری	نوع پژوهش
عوامل محدود ماندن مشارکت سیاسی زنان (بررسی عوامل محدود ماندن تعداد نمایندگان زن در مجلس شورای اسلامی از دیدگاه زنان)	(قاسمی و معالی، ۱۳۹۳)	۳۰۰	دانشجویان دختر	خوشه‌ای	مقاله پژوهشی
موانع مشارکت سیاسی زنان با تاکید بر نظام سهمیه‌بندی	(شیرین، ۱۳۹۲)	-	زنان	هدفمند	پایان‌نامه ارشد
مطالعه تطبیقی حضور زن در قوه مقننه: تحولات قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران	(مسعودنیا، نظری، و محمدی‌فر، ۱۳۹۲)	-	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
موانع فرهنگی، اجتماعی مشارکت سیاسی زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران (۶۰-۷۶)	(رستمی، ۱۳۹۰)	-	زنان	هدفمند	پایان‌نامه ارشد
درآمدی بر مفهوم‌شناسی و زمینه‌های مشارکت سیاسی زنان با تأکید بر جمهوری اسلامی ایران	(نوابخش و فتحی، ۱۳۹۰)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی
بررسی جایگاه و نقش زنان خاورمیانه در مشارکت سیاسی	(پیشگاهی فرد و زهدی‌گهرپور، ۱۳۸۹)	-	زنان	هدفمند	مقاله پژوهشی
بررسی موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران معاصر	(یزدی، ۱۳۸۹)	-	زنان	هدفمند	پایان‌نامه ارشد
عوامل مؤثر در نگرش زنان به مشارکت سیاسی در استان گلستان - مطالعه موردی: شهرستان گنبد کاووس	(کردی، ۱۳۸۵)	۲۵۱	زنان	خوشه‌ای	مقاله پژوهشی

ادامه جدول ۲-

عنوان مقاله	نام نویسندگان و سال	حجم نمونه	گروه مورد بررسی	روش نمونه‌گیری	نوع پژوهش
مشارکت سیاسی زنان در کویت و موانع فرهنگی (فرمان اعطای حق مشارکت سیاسی به زنان و علل و دلایل عدم تحقق آن)	(کتابی، ۱۳۸۳)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی
موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران پس از انقلاب	(محمدی اصل، ۱۳۸۳ ب)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی
موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران	(محمدی اصل، ۱۳۸۳ الف)	-	داده	هدفمند	مقاله پژوهشی

الگوی نظری پژوهش

الگوی نظری پژوهش با تکیه بر مبانی نظری و مطالعات تجربی (پیشینه) به شرح ذیل ترسیم شده است.

شکل ۲- الگوی موانع مشارکت سیاسی زنان

نقد و نوآوری پژوهش

مشارکت سیاسی زنان و موانع آن یکی از مسائل مهمی است که به واکاوی بیشتری نیاز دارد و به همین سبب از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۴۰۱ مقالات علمی- پژوهشی با شرایط جغرافیایی، قومی، فرهنگی و جامعه آماری متفاوت نگارش و چاپ شده که ۵۶ مورد آن درباره مشارکت سیاسی زنان و موانع آن بوده است. از این اسناد، ۲۳ سند پیمایشی و حائز معیارهای ورود به حوزه فراترکیب بوده که در این پژوهش (جدول ۲) به آنها اشاره شده است. این اسناد برحسب اعتبار و روایی تحقیق، کیفیت پژوهش، معیار علمی- پژوهشی بودن و ارتباط با موانع مشارکت سیاسی زنان انتخاب و برای نخستین بار بر اساس ۵ مقوله ۱- مشخصات عمومی، ۲- اهداف و پرسش‌های تحقیق، ۳- روش‌شناسی تحقیق، ۴- متغیرهای مورد بررسی و ۵- یافته‌ها و نتایج تحقیق تحلیل شدند.

روش پژوهش

روش اصلی در این پژوهش، روش فراترکیب است و ریشه در این مفروضه دارد که دانش امری انباشتی و تراکمی است و گسترش دانش در مورد یک موضوع می‌تواند از طریق «یکپارچه‌سازی و تلفیق^۱ شواهد پیشین» حاصل آید (Hunter, Schmidt, & Jackson, 1986). این روش مبتنی بر مرور سیستماتیک مطالعات کتابخانه‌ای برای شناختی ژرف پیرامون پدیده مورد مطالعه است. فراترکیب روشی کیفی است که ابزار گردآوری داده‌های آن مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی پیشینه پژوهش است. فراترکیب حاضر از نوع یکپارچه کننده است که در آن سعی شده تا مطالعات پیشین برحسب متغیرها دسته‌بندی و در مقوله‌های مفهومی قرار گیرند. تحلیل مبتنی بر داده‌های سال ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۱ با هدف فراترکیب (مروری بر نتایج تحقیقات و تجمیع آنها) است. هدف این روش، مطالعه یافته‌ها در یک بازه زمانی ثابت با کنترل صحت و سقم واحدهای تحلیل (اعتبار و روایی) است. حجم نمونه مطالعه شامل تعداد ۲۳ سند پژوهشی به روش عمدی- غیراحتمالی است. الگوی آرمانی تحقیق، موانع کلی مشارکت سیاسی زنان است. از این نظریه به عنوان مبنایی برای سنخ‌شناسی و تحلیل تجربی واقعیت اجتماعی (موانع مشارکت سیاسی زنان) استفاده

شده است. بر این اساس در جریان مطالعه و مرحله نخست، کلیدواژه "مشارکت، زنان، مشارکت سیاسی زنان و موانع مشارکت سیاسی زنان"، به‌طور کلی از پایگاه مجله تخصصی نور، نشریه و مجله‌های ایرانی، پایگاه علمی جهاد دانشگاهی و پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات جستجو و برای تکمیل فرایند جستجو از کتابخانه و مراکز پژوهشی استفاده شده است. بعد از خوانش اسناد تحقیقی و تعیین ارتباط با موضوع و اهداف پژوهش (۵۶ سند کلی)، ۲۳ سند نهایی انتخاب شدند. اسناد مورد تحلیل بر اساس ۵ مقوله اصلی یعنی ۱- مشخصات عمومی، ۲- اهداف و پرسش‌های تحقیق، ۳- روش‌شناسی تحقیق، ۴- متغیرهای مورد بررسی و ۵- یافته‌ها و نتایج تحقیق تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق در دو دسته توصیفی و تحلیلی ارزیابی شده‌اند.

توصیفی

❖ یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد بیشتر تحقیقات در سال‌های ۱۳۹۹، ۱۳۹۷ و ۱۳۸۳ اجرا شده است.

❖ ۸۶/۹ درصد از پژوهش‌ها به روش نمونه‌گیری هدفمند صورت گرفته است.

❖ ۶۰/۸ درصد از تحقیقات؛ جامعه آماری خود را از میان زنان انتخاب کرده‌اند.

❖ ۷۳/۹ درصد از گروه قومی مورد بررسی به فارس تعلق دارد.

❖ ۷۸/۲ درصد از پژوهش‌ها در مناطق کم توسعه؛ ۷۸/۲ درصد در مناطق توسعه یافته و ۴/۳ درصد در مناطق در حال توسعه انجام گرفته است.

❖ ۸۲/۶ درصد از پژوهش‌های فراترکیب، مقاله علمی-پژوهشی و ۱۷ درصد از پایان نامه های کارشناسی ارشد بوده است.

تحلیلی

مهم‌ترین موانع مشارکت سیاسی زنان، بعد از کدگذاری باز، محوری و انتخابی در قالب شش موانع کلی اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، روانی و جمعیتی سازماندهی شده

است، جدول ۳ متغیرهای کلان (مفهومی - انتخابی) و مفاهیم خرد - فرعی را به تفکیک شاخص‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۳- موانع مشارکت سیاسی زنان

عامل	مفاهیم فرعی	منابع
موانع اجتماعی	۱. فضای مردانه جامعه: حضور اندک زنان در عرصه عمومی، قدرت اجتماعی مردان، نگاه جنسیتی به نقش‌ها، عدم مشارکت زنان در تصمیم‌گیری و اختصاص مشاغل غیر مهم به آنان، نقض حقوق برابر زن و مرد، فشار نظام خانواده بر نقش زنانگی، جامعه‌پذیری، ساختار اجتماعی - سیاسی مردمحور، خشونت علیه زنان، نظام سلسله‌مراتبی اجتماعی، عدم فضای مناسب در جامعه برای زنان ۲. تبعیض اجتماعی: طبقات اجتماعی سنتی و نابرابری، فقدان فرصت‌های کاری برابر، نابرابری اجتماعی، شکاف جنسی، تبعیض جنستی، نبود عدالت جنسی، محدودیت زنان توانمند، عدم توجه به شایسته‌سالاری، احساس ناامنی اجتماعی، عدم اعتماد به سلامت محیط سیاسی و کاری، رویکرد مذکرگزینی در سیاست، تبعیض‌های اجتماعی در کسب مشاغل ۳. جنسیتی شدن مشاغل: مسئولیت زنان در خانه، فقدان نقش زنان در قانونگذاری به دلیل فرزندپروری، سلطه فرهنگ خانه‌داری بر مشارکت اجتماعی، تبعیت از همسر، حجم زیاد فعالیت در داخل منزل، زمان‌بر بودن پرورش و تربیت فرزندان، تمایز و تفکیک نقش‌های اجتماعی، زنانه شدن خانه‌داری؛ تفکر مردانگی در مشاغل جامعه	(آگهی و دیگران، ۱۳۹۶؛ ابراهیمی فیلی، ۱۳۹۹؛ حیدری و دیگران، ۱۳۹۷؛ رستمی، ۱۳۹۰؛ شیرین، ۱۳۹۲؛ قاسمی و معالی، ۱۳۹۳؛ محمدی اصل، ۱۳۸۳؛ محمدی اصل، ۱۳۸۳؛ الف؛ هواسی و دیگران، ۱۴۰۱)
موانع فرهنگی	۱. سنت و هنجارهای فرهنگی: نگاه سنتی و نامطلوب به زنان در سیاست، باورهای دینی نسبت به نقش زنان، ارزش‌ها و هنجارهای نامناسب، نگرش دینی - فرهنگی به وظایف زنان، باورهای سنتی مبتنی بر عدم دخالت در مسائل سیاسی، تقابل سنت و تجدد، نگرش تبعیض‌آمیز فرهنگی، باورهای فرهنگی محدود کننده، فقر فرهنگی، روایات و باورهای قومی؛ تصورات فرهنگی و قالبی، پیش‌داوری‌های فرهنگی	(ابراهیمی فیلی، ۱۳۹۹؛ اسلامی و صائبی، ۱۳۹۴؛ پیشگاهی فرد و زهدی گهرپور، ۱۳۸۹؛ جنیدی و سنگی، ۱۳۹۷؛ حق‌شناس و زمردبخش آزاد، ۱۳۹۸)

ادامه جدول ۳-

عامل	مفاهیم فرعی	منابع
موانع فرهنگی	۲. نظام آموزشی: کم‌سوادی؛ نداشتن تحصیلات کافی، فقدان سیستم آموزشی مدرن، عدم توانمندسازی آموزشی، آموزش و پرورش مبتنی بر تفکیک جنسیتی، دسترسی محدود به آموزش، فرهنگ نظام آموزشی جنسیتی شده، عدم آشنایی با حقوق شهروندی، میزان استفاده کم از رسانه، عدم استفاده از وسایل ارتباط جمعی، ضعف در آگاهی و مقررات مدنی، پایین بودن سطح دانش؛ دسترسی پایین به فناوری آموزشی و اطلاعات، ارجحیت پایین دانش سیاسی ۳. الگوهای طایفه‌ای- مردسالاری: عدم استقلال اجتماعی زنان، هویت مردانه جامعه، طایفه‌گرایی، ساختار سنتی جلامعه، فرهنگ قبیله‌ای، فرهنگ پدرسالارانه، حاکمیت نگرش‌های سنتی در جامعه، فرهنگ نابرابری جنسیتی، ساختار خانوادگی سنتی، فرهنگ اسببدادی خانواده، سنت‌ها و آداب مردسالارانه، بیش مردسالارانه در جامعه، تفکر جامعه درباره وظایف اصلی زنان، حاکم شدن مردسالاری، مسئولیت‌های خانه‌داری و مراقبت فرزندان، تبعیت زنان از مردان، باور به سلطه مردان بر زنان،	حیدری و دیگران، ۱۳۹۷؛ رئیزی و دیگران، ۱۳۹۹؛ رستمی، ۱۳۹۰؛ رفعت‌جاه و رحیمی، ۱۳۹۴؛ شیرین، ۱۳۹۲؛ غلامپور سوسنی، ۱۴۰۱؛ قاسمی و معالی، ۱۳۹۳؛ کتابی، ۱۳۸۳؛ مسعودنیا و دیگران، ۱۳۹۲؛ میرترابی و دیگران، ۱۴۰۰؛ میرشکاران و دیگران، ۱۴۰۰؛ نوابخش و فتحی، ۱۳۹۰؛ هواسی و دیگران، ۱۴۰۱؛ یزدی، ۱۳۸۹)
موانع سیاسی	۱. انسداد سیاسی: نبود بستر مناسب مشارکت سیاسی زنان، عدم ورود زنان به میدان مشارکت سیاسی، کاهش حضور سیاسی زنان، نحوه گزینش نیروی کار، در رأس بودن سیاستمداران مردگرا، تقسیم ناعادلانه وظایف و نقش‌ها، قوانین ناعادلانه ساختاری، ساختاری سیاسی محدود کننده، ساختارهای بسته سیاسی، فقدان بسترهای مشارکتی، ناتوانی زنان در نفوذ سیاسی، نابرابری در عرصه‌های تصمیم‌گیری و سیاسی، عدم وجود فرصت برای زنان، نابرابری در عرصه‌های تصمیم‌گیری و سیاسی تفکر زنان درباره حضور در عرصه‌های سیاسی، عدم حضور در شبکه اجتماعی قدرت و سیاست ۲. باورهای سیاسی: حساسیت مردم در ورود زنان به سیاست، ناباوری به توانمندی زنان در عرصه سیاست، موانع خانوادگی، تلقی سیاست به عنوان امری مردانه، حاکمیت عرف در سیاست، تصور منفی رهبران حزبی به ضعف توانایی	(آگهی و دیگران، ۱۳۹۶؛ اسلامی و صائبی، ۱۳۹۴؛ پریزاد و قدیری، ۱۳۹۷؛ جنیدی و سنگی، ۱۳۹۷؛ حق‌شناس و زمرد بخش‌آزاد، ۱۳۹۸؛ حیدری و دیگران، ۱۳۹۷؛ رستمی، ۱۳۹۰؛ رفعت‌جاه و رحیمی، ۱۳۹۴؛ زمردبخش‌آزاد و دیگران، ۱۳۹۹؛ شیرین، ۱۳۹۲؛ صفایی و دیگران، ۱۴۰۲؛ کشیشیان سیرکی و آقاعلی، ۱۳۹۹)

ادامه جدول ۳-

عامل	مفاهیم فرعی	منابع
موانع سیاسی	زنان در ساماندهی و نداشتن مهارت‌های اجتماعی، بی‌اعتمادی به نسل جوان و زنان، فرهنگ عمومی سیاسی، موانع عرفی درباره ارتقای زنان در مناصب سیاسی، نابرابری قوانین عرفی، تجارب ناموفق زنان در مشارکت سیاسی دسترسی کم به منابع قدرت ۳. سلطه سیاسی مردان: نگاه مردمحور نهادها به مدیریت، قدرت‌طلبی سیاسی مردان، فقدان احزاب زنان، وجود تبعیض در ساختارهای سیاسی بویژه حزبی، تأثیرپذیری قوانین از فرهنگ سیاسی مردسالار، رویکرد جنسیتی به امر سیاسی، تصمیم‌گیری پنهان و انحصار آن در دست مردان، نظام پدرسالاری قانونی، عدم چرخش نخبگان، انحصار قدرت، ساختار سیاسی مردسالارانه، جامعه‌پذیری سیاسی مردسالاری بر زنان ۴. فرهنگ سیاسی پایین: فقدان احزاب زنانه، بی‌اعتمادی در قدرت سیاسی خود، فقدان آگاهی سیاسی میان زنان، جامعه‌پذیری سیاسی - آموزشی، شکاف‌های فرهنگی، بی‌تجربگی سیاسی و اداری، باور زنان به ناتوانی خود در انجام امور سیاسی، کم‌اولیوی فعالیت‌های سیاسی در زندگی، عدم پیگیری اخبار سیاسی، عدم شرکت در انتخابات، اعتماد به نفس سیاسی پایین، اعتماد به نهادهای سیاسی، فرهنگ سیاسی محدود، فقدان فرهنگ سیاسی مشارکتی و فعال، فقدان تعلق و وابستگی حزبی	محمودی اصل، ۱۳۸۳ الف و دیگران، ۱۳۹۲؛ میرترابی و دیگران، ۱۴۰۰؛ میرشکاران و دیگران، ۱۴۰۰؛ هواسی و دیگران، ۱۴۰۱؛ یزدی، ۱۳۸۹
موانع اقتصادی	۱. وابستگی مالی: ضعف اقتصادی زنان، وابستگی درآمدی، ناتوانی مالی زنان، فقدان دسترسی زنان به منابع اقتصادی، بیکاری بالای زنان، زنانه شدن فقر ۲. نابرابری اقتصادی: تضاد منافع زنان و مردان، اشتغال کم زنان در بخش دولتی، اشتغال زنان در بخش خصوصی با درآمد پایین، حاشیه‌گذاری زنان در عرصه تولید؛ استثمار زنان در عرصه اقتصادی، کاهش مشارکت اقتصادی، نداشتن فرصت‌های شغلی - اقتصادی، ۳. آئومی اقتصادی: مشکلات اقتصادی، تورم افسارگسیخته، افزایش تورم، بی‌ثباتی اقتصادی، احساس ناامنی شغلی	(جنیدی و سنگی، ۱۳۹۷؛ میرترابی و دیگران، ۱۴۰۰؛ میرشکاران و دیگران، ۱۴۰۰؛ هواسی و محمدی اصل، ۱۳۸۳ ب؛ مسعودنیا دیگران، ۱۴۰۱)

ادامه جدول ۳-

عامل	مفاهیم فرعی	منابع
موانع روانی	۱. خودباوری پایین: عدم توانمندی زنان، عدم مهارت‌های زندگی، شناخت و خودباوری ضعیف، پذیرش مقامات تحت سلطه بوسیله زنان، تلقی منفی نسبت به خود، ضعیف بودن زن در عالم سیاست، احساس کم ارزشی، عدم توانایی در برقراری ارتباط با دیگران، فقدان اعتماد به نفس، عدم وجود تمایل به پیشرفت، نگاه منفی به زنان، حقارت زنان، عادات زنانه و فیزیولوژی خاص، احساس بی‌ منزلتی زنان، عدم احساس نیاز به ترقی، اعتماد به نفس پایین، باور به کلیشه‌های جنسیتی، باور نداشتن به توانمندی زنان، فاصله فکری میان رهبران و مجریان، ناآگاهی، خودناباوری زنان، احساس ناتوانی در لاگیری سیاسی	(آگهی و دیگران، ۱۳۹۶؛ ابراهیمی فیلی، ۱۳۹۹؛ پریزاد و قدیری، ۱۳۹۷؛ حیدری و دیگران، ۱۳۹۷؛ رئیسی و دیگران، ۱۳۹۹؛ رستمی، ۱۳۹۰؛ رفعت‌جاه و رحیمی، ۱۳۹۴؛ صفایی و دیگران، ۱۴۰۲؛ کتابی، ۱۳۸۳؛ محمدی اصل، ۱۳۸۳؛ ب؛ محمدی اصل، ۱۳۸۳؛ الف؛ میرترابی و دیگران، ۱۴۰۰؛ میرشکاران و دیگران، ۱۴۰۰؛ نوابخش و فتحی، ۱۳۹۰؛ هواسی و دیگران، ۱۴۰۱)
	۲. باورهای روانی: سلطه ارزش‌های مردسالارانه، نگرش‌ها و روش‌های تبعیض‌آمیز، عدم تعامل با دنیای خارج و دستاوردهای زنان در دیگر کشورها، کلیشه‌های جنسیتی، عدم درک و نهادینه شدن اصل برابری در بین افراد جامعه بخصوص زنان و عدم پرورش تفکر و خلاقیت در زنان، باورهای عمومی شده، شخصیت و خصوصیت ذاتی افراد، باورهای اشتباه، ترس از شکست؛ ضعف در چانه‌زنی سیاسی با مردان، ضعف در ارتباط اجتماعی، ریسک‌پذیری کم، ناتوانی در مقابله با مسائل، فقدان انگیزه جهت ارتقاء عملکرد و کارایی سیاسی،	
موانع جمعیتی	۳. احساس آنومی روانی: چندگانگی و تعارض نقش‌ها، وضعیت زندگی نامناسب و تجارب شخصی زنان، احساس بی‌ هویتی، عدم استقلال شخصیتی، ترس و استرس از حضور در سیاست، احساس بی‌ قدرتی سیاسی، احساس بی‌ قدرتی، احساس بیگانگی	(آگهی و دیگران، ۱۳۹۶؛ پیشگاهی فرد و زهدی گهرپور، ۱۳۸۹؛ رفعت‌جاه و رحیمی، ۱۳۹۴؛ کردی، ۱۳۸۵؛ نوابخش و فتحی، ۱۳۹۰)
	مشکلات و ضعف جسمانی، پایگاه اجتماعی پایین، تحصیلات، سواد، محل سکونت، سن، قومیت، اشتغال مادر، ویژگی جسمانی - فیزیولوژیکی، نارضایتی پدر و همسر، تعداد اعضای خانواده، عدم حمایت و پشتیبانی پدر و همسر، ازدواج زودرس	

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران به دسته‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، جمعیتی و روانی تقسیم می‌شوند که موانع اجتماعی شامل فضای مردانه جامعه، تبعیض اجتماعی و جنسیتی شدن مشاغل؛ موانع فرهنگی مانند سنت و هنجارهای فرهنگی، نظام آموزشی، الگوهای طایفه‌ای - مردسالاری؛ موانع سیاسی شامل انسداد سیاسی، باورهای سیاسی، سلطه سیاسی مردان، فرهنگ سیاسی پایین؛ موانع اقتصادی دربرگیرنده نابرابری اقتصادی، آنومی اقتصادی، وابستگی مالی و موانع روانی شامل خودباوری پایین، باورهای روانی، احساس آنومی روانی و موانع جمعیتی هم شامل اقلیمی، مکانی، خانوادگی، فیزیولوژیکی است.

موانع اجتماعی بر کاهش مشارکت سیاسی زنان تأثیری داشته و این موانع بسترهای حضور و مشارکت زنان را در امور سیاسی می‌کاهد. موانع اقتصادی از جمله بیکاری زنان، کاهش مشارکت اقتصادی، وابستگی مالی و عدم دسترسی زیاد به منابع قدرت و مالی، انگیزه زنان برای مشارکت سیاسی را کم می‌کند.

موانع فرهنگی از مهمترین موانعی هستند که باعث شکل‌گیری جهان‌بینی، نگرش، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی - فرهنگی نسبت به کنش‌های سیاسی مردان و زنان می‌شود. با توجه به ساختار مردسالاری و فرهنگ سنتی، خود به خود میدان سیاسی برای زنان بسته می‌شود.

موانع سیاسی نیز با ایجاد تلقین به مردانگی و جهان‌سیاست، زنانگی و خانه‌داری یا تضاد آن با مشاغل زنان، بسترهای مشارکت سیاسی زنان را از بین می‌برد. موانع روانی با ایجاد تلقین، پنداشت، باور و نگرش‌های روانی از جمله ترس، اضطراب، فویای اجتماعی - سیاسی و همچنین عدم اعتماد به زنان و احساس کم‌ارزشی در زنان، مانع از تحقق مشارکت سیاسی آنها می‌شود و از مهمترین موانع جمعیتی می‌توان به محل زندگی، نوع شغل والدین و زنان، سن، تعداد فرزندان، ضعف جسمانی و بیماری‌های فیزیولوژیکی اشاره کرد که مانع مشارکت سیاسی زنان محسوب می‌شوند.

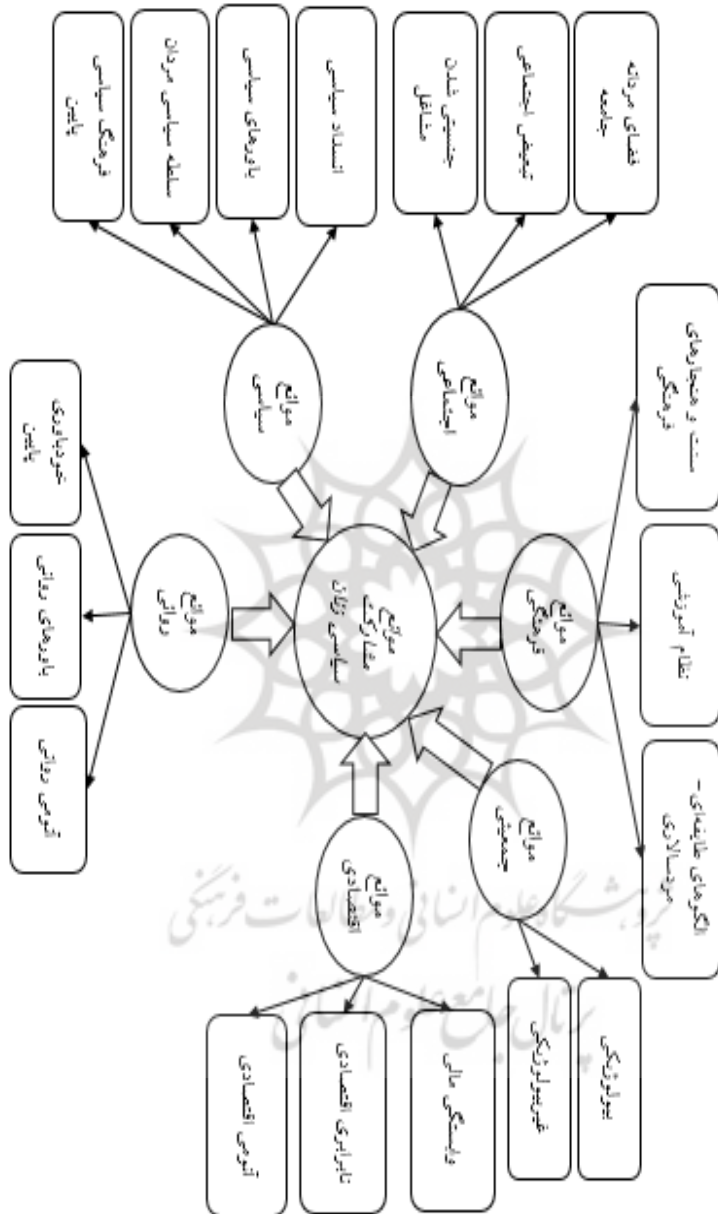
بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش، بررسی موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران است. فرضیه و پرسش اصلی پژوهش این است که زنان در ایران با چه موانعی مواجه هستند که امکان حضور

فعال، همگانی و کامل آنها را میسر نمی‌سازد؟ این موانع باید احصاء، شناسایی و کشف و در نهایت بر حسب تقسیم کار سازمانی از طریق سیاستگذاری بلندمدت، کوتاه‌مدت و میان‌مدت مرتفع گردد. پژوهش‌های مختلفی اعم از کیفی، اسنادی، کمی و ترکیبی درباره این مسئله صورت گرفته است، با توجه به حجم زیاد پژوهش‌ها، این مقاله با استفاده از فراترکیب، این موانع را شناسایی می‌کند. حجم نمونه به صورت تمام‌شماری، بعد از کنترل و غربالگری برابر با ۲۳ سند تحقیقی شد. یافته‌های تحقیق حکایت دارد موانع اصلی مشارکت سیاسی زنان در ایران به شش دسته موانع اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، روانی و جمعیتی تقسیم می‌شوند که موانع اجتماعی شامل فضای مردانه جامعه، تبعیض اجتماعی، جنسیتی شدن مشاغل؛ موانع فرهنگی مانند سنت و هنجارهای فرهنگی، نظام آموزشی، الگوهای طایفه‌ای-مردسالاری؛ موانع سیاسی شامل انسداد سیاسی، باورهای سیاسی، سلطه سیاسی مردان، فرهنگ سیاسی پایین؛ موانع اقتصادی دربرگیرنده نابرابری اقتصادی، آنومی اقتصادی، وابستگی مالی و موانع روانی هم شامل خودباوری پایین، باورهای روانی، احساس آنومی روانی و جمعیتی (اقلیمی، مکانی، خانوادگی، فیزیولوژیکی) است. مشارکت سیاسی زنان به‌عنوان بخش اعظمی از جمعیت کشورها موجب بهبود اوضاع تصمیم‌گیری، درک بهتر از زندگی سیاسی-اجتماعی، ایجاد ارزش‌ها و نگرش‌های جدید سیاسی، کاهش نابرابری‌های سیاسی و اجتماعی و نهایتاً توسعه سیاسی و اجتماعی می‌شود. بر این اساس، الگوی نهایی موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران به شکل ۳ ترسیم می‌شود.

موانع سیاسی به پتانسیل نظام سیاسی بستگی دارد؛ به گونه‌ای که مشارکت زنان در نظام‌های سیاسی، توتالیتاری و تمامیت‌خواه، کم و در نظام‌های سیاسی دموکراتیک زیاد است. موانع فرهنگی در باورها و اعتقادات مردم ریشه دارد. تحجرگرایی، تجددگرایی بر هم‌زننده عرف، عدم تعادل فرهنگ با مصداق‌های مشارکت سیاسی زنان است. موانع اجتماعی همان آموزش، نوع جامعه‌پذیری، کلیشه‌های جنسیتی، سطح سواد و آگاهی، قدرت اقتصادی، میزان دسترسی به وسایل ارتباطی، فرصت و فراغت فعالیت سیاسی، نظام خانواده، تعارض نقش قبل و بعد از تأهل و فرهنگ مردسالاری است.

شکل ۳- الگوی یکپارچه منابع کلی مشارکت سیاسی زنان

موانع اقتصادی متأثر از شرایط اقتصادی و شامل پایگاه‌های اقتصادی، اجتماعی، وضع معیشتی، دغدغه‌های اقتصادی روزانه زنان است آلموند و وربا (فتحی و مختارپور، ۱۳۹۷: ۲۲۰)، نقش عوامل فرهنگی در مشارکت سیاسی را بااهمیت خوانده و تاکید کرده‌اند فرهنگ مدنی شرط اصلی کارآیی حکومت دموکراتیک است. آنان بر این باورند در فرهنگ سیاسی مشارکتی؛ افراد به دلیل سطوح بالای تحصیلات، درآمد و شغل، از آگاه سیاسی بالایی برخوردارند. شهروندانی که اطلاعات خوبی دارند به توانایی‌های خود اعتماد داشته، مراقب امور سیاسی‌اند و خود را موظف به مشارکت می‌دانند (کلانتری‌پور و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۵۲).

میلبراث و گوئل (فرهمند و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۱) نیز نقش عوامل متعدد انگیزه‌های سیاسی، موقعیت اجتماعی، ویژگی‌های شخصی، محیط سیاسی، مهارت‌ها، منابع و تعهدات را در مشارکت سیاسی زنان مهم دانسته و تصریح کرده‌اند کنش سیاسی و روزانه افراد متأثر از گروه‌هایی است که به آن تعلق دارند. افراد بر اساس رفتار نزدیکان عمل می‌کنند و آنگونه می‌اندیشند که زندگی می‌کنند. لیپست (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۷: ۵۱) توسعه اقتصادی و مشروعیت سیاسی را لازمه مشارکت سیاسی زنان می‌داند و تاکید می‌کند نظام طبقاتی باز، صنعتی شدن و فراگیری آموزش و پرورش منشأ توسعه اقتصادی و مشروعیت سیاسی است.

هانتینگتون^۱ و نلسون^۲، منزلت اجتماعی، عضویت در سازمان‌ها و گروه‌های اجتماعی را عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی زنان معرفی کرده (گنجی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۵۲) و معتقدند آموزش بی‌ثبات کننده است؛ اما نتیجه آن، جمعیت ماهر و باسوادی است که برای توسعه لازم است. رابرت دال (امام‌جمعه‌زاده و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۱) از برابری به عنوان اصل دموکراتیک مطلوب یاد و تاکید می‌کند برابری با عمل سیاسی برقرار نمی‌شود؛ به گونه‌ای که کسانی که اعتقاد دارند بر فرآیندهای سیاسی اثرگذارند، بیش از دیگران در فعالیت‌های سیاسی شرکت می‌کنند (امام‌جمعه‌زاده و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۱).

لرنر هم با اشاره به مشارکت سیاسی زنان در جوامع در حال گذار یادآوری می‌کند با کمک رسانه‌ها، سواد، ارتباطات، تحرک جغرافیایی و شهرنشینی، درک زنان جامعه

1. Huntington

2. Nelson

متحول، آگاهی سیاسی آنان بیشتر و اهمیت مشارکت سیاسی آنان هم برملا می‌شود. بنابراین بر اساس یافته‌های تحقیق، به منظور رفع موانع و تقویت فرآیند مشارکت سیاسی زنان در جامعه، پیشنهادات تحقیق در ۶ حوزه اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، جمعیتی و روانشناختی ارائه می‌شود:

الف - اجتماعی

- تغییر فضای مردانه به منظور حضور بیشتر بانوان در عرصه عمومی، تصمیم‌گیری و ساختار سیاسی و اجتماعی؛
- کاهش تبعیض اجتماعی، نابرابری جنسیتی، نابرابری اجتماعی، شکاف جنسیتی؛
- افزایش عدالت جنسیتی، شایسته‌سالاری، احساس امنیت اجتماعی و اعتماد به سلامت محیط سیاسی و کاری.

ب - فرهنگی

- جنسیتی شدن مشاغل با کاهش مسئولیت زنان در خانه، نهادینه‌سازی نقش زنان در قوانین، کاهش حجم فعالیت زنان در منزل، تفکیک نقش‌های اجتماعی؛
- نوسازی سنن و هنجارهای فرهنگی با تغییر نگاه سنتی به زنان، تغییر ارزش‌ها و هنجارهای نامناسب به وظایف زنان؛
- اصلاح نظام آموزشی برای کاهش کم‌سوادی؛ توسعه تحصیلات کافی، توسعه سیستم آموزشی مدرن، عدم توانمندسازی آموزشی، آموزش و پرورش مبتنی بر تفکیک جنسیتی، دسترسی فراگیر به آموزش، آشنایی با حقوق شهروندی؛
- استقلال اجتماعی زنان، اصلاح فرهنگ قبیله‌ای و پدرسالارانه جوامع سنتی، تغییر فرهنگ استبدادی خانواده، سنت‌ها و آداب مردسالارانه، اصلاح بینش مردسالارانه و تغییر باور به سلطه مردان بر زنان.

پ- سیاسی

- ایجاد فضای باز سیاسی برای مشارکت گسترده زنان در ایفای وظایف و نقش‌ها، اصلاح قوانین ناعادلانه ساختاری و ساختارهای بسته سیاسی، ایجاد فرصت برابر جنسیتی در عرصه‌های تصمیم‌گیری و شبکه‌های اجتماعی قدرت و سیاست؛
- اصلاح باورهای سیاسی در خصوص ورود زنان به سیاست، توانمندی زنان در عرصه سیاست، تلقی سیاست به عنوان امری مردانه، حاکمیت عرف در سیاست، تصحیح تصور منفی رهبران حزبی به ضعف توانایی زنان در ساماندهی و نداشتن مهارت‌های اجتماعی؛
- اصلاح باور سلطه سیاسی مردان در مدیریت، قدرت‌طلبی سیاسی، تشکیل احزاب تخصصی زنان، عدم تبعیض در ساختارهای سیاسی و حزبی، عدم تصمیم‌گیری پنهان و انحصار آن در دست مردان، عدم چرخش نخبگان در بین بانوان؛
- توسعه فرهنگ سیاسی با ایجاد و گسترش احزاب زنانه، اعتماد به قدرت سیاسی بانوان، افزایش آگاهی سیاسی بانوان، توسعه جامعه‌پذیری سیاسی - آموزشی، تغییر باور زنان به ناتوانی خود در انجام امور سیاسی، پیگیری اخبار سیاسی، افزایش اعتماد به نفس سیاسی در بین بانوان، اعتماد به نهادهای سیاسی، گسترش فرهنگ سیاسی مشارکتی و فعال.

ت- اقتصادی

- کاهش وابستگی مالی بانوان با تقویت بنیه اقتصادی، کاهش وابستگی درآمدی، توانمندسازی مالی، دسترسی زنان به منابع اقتصادی، اشتغال بالای زنان؛
- برابری اقتصادی جنسیتی با رفع تعارض منافع زنان و مردان، توسعه اشتغال زنان در بخش دولتی و خصوصی با درآمد بالا، توسعه اشتغال زنان در عرصه تولید، افزایش مشارکت اقتصادی و ایجاد و گسترش فرصت‌های شغلی-اقتصادی؛
- تقلیل آنومی اقتصادی با کنترل مشکلات اقتصادی، مهار تورم افسارگسیخته، ثبات اقتصادی، احساس امنیت شغلی.

ث- روانشناختی

- ایجاد خودباوری در بانوان با توانمندسازی، آموزش مهارت‌های زندگی، گسترش شناخت و خودباوری، حذف تلقی منفی نسبت به خود، ضعیف بودن زنان در عالم سیاست،

گسترش توانایی در برقراری ارتباط با دیگران، اعتماد به نفس، تقویت تمایل به پیشرفت، ایجاد احساس نیاز به ترقی و احساس توانمندی در لابی‌گری سیاسی.

- اصلاح باورهای روانی در خصوص سلطه ارزش‌های مردسالارانه، نگرش‌ها و روش‌های تبعیض‌آمیز، تعامل با دنیای خارج و دستاوردهای زنان در دیگر کشورها، کلیشه‌های جنسیتی، برابری زنان، پرورش تفکر و خلاقیت در زنان، باورهای عمومی و بعضاً اشتباه، ترس از شکست، چانه‌زنی سیاسی با مردان، ارتباطات اجتماعی، ریسک‌پذیری، نحوه مقابله با مسائل و انگیزه برای ارتقا، عملکرد و کارایی سیاسی؛

- اصلاحات اساسی در احساس آنومی روانی با رفع چندگانگی و تعارض نقش‌ها، وضعیت زندگی، تجارب شخصی، احساس هویت، استقلال شخصیتی، رفع ترس و استرس از حضور در سیاست، قدرت سیاسی.

ج- جمعیت‌شناختی

- غلبه بر مشکلات و ضعف جسمانی، تقویت پایگاه اجتماعی، گسترش تحصیلات، توسعه آموزش و سواد، توجه به محل سکونت، سن، قومیت، اشتغال مادر، ویژگی‌های جسمانی- فیزیولوژیکی، جلب رضایت پدر و همسر، تعداد اعضای خانواده، جلب حمایت و پشتیبانی پدر و همسر.

امید می‌رود با فضا سازی مناسب اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، روانی، جمعیت‌شناختی و اقتصادی شاهد رفع موانع و گسترش حضور و مشارکت بانوان در امور سیاسی باشیم.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Akbar Zolfaghari

<https://orcid.org/0000-0003-3017-5576>

Taha Ashayeri

<https://orcid.org/0000-0001-8210-8899>

Tahereh Jahanparvar

<https://orcid.org/0000-0002-2098-6861>

منابع

- آگهی، حسین و همکاران، (۱۳۹۶)، «بررسی موانع فردی و خانوادگی مشارکت زنان در امور سیاسی و اجتماعی روستا (مورد مطالعه: شهرستان هر سین - دهستان شیرز)»، *راهبردهای توسعه روستایی*، شماره ۴، صص ۲۱-۳۸.
- ابراهیمی فیلی، حدیث، (۱۳۹۹)، *بررسی موانع فرهنگی - اجتماعی مشارکت سیاسی اجتماعی زنان در ایران*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه کاشان.
- از کیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا، (۱۳۹۷)، *جامعه‌شناسی توسعه*، تهران: کیهان.
- اسلامی، سعید و صائبی، غلامرضا، (۱۳۹۴)، «بررسی رفتار انتخاباتی زنان در ایران (مطالعه موردی: رفتار انتخاباتی زنان شهر رشت در انتخابات ریاست جمهوری ایران دوره‌های دهم و یازدهم، سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۹۲)»، *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، شماره ۴، صص ۴۷۷-۵۰۰.
- اشترینان، کیومرث و امیرزاده، محمدرضا، (۱۳۹۲)، «بررسی تأثیرات انتظارات سیاسی بر اعتماد مردم نسبت به مسئولان (بررسی موردی شهر تهران)»، *پژوهش‌های انقلاب/اسلامی*، شماره ۲، صص ۷۷-۹۶.
- امام جمعه‌زاده، سید جواد و همکاران، (۱۳۸۹)، «بررسی رابطه میان دینداری و مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه اصفهان»، *پژوهشنامه علوم سیاسی*، شماره ۱، صص ۷-۳۴.
- امام جمعه‌زاده، سید جواد و همکاران، (۱۳۹۱)، «بررسی رابطه میان احساس محرومیت نسبی و مشارکت سیاسی در میان دانشجویان دانشگاه اصفهان»، *دانش سیاسی*، شماره ۸، صص ۳۷-۶۸.
- امینی، سلام؛ کواکبیان، مصطفی و شیرینی، طهمورث، (۱۳۹۹)، «مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی مردم استان ایلام»، *جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، شماره ۳، صص ۲۱۵-۲۴۳.
- پریزاد، رضا و قدیری، طاهره، (۱۳۹۷)، «زنان و جنبه‌های مشارکت سیاسی؛ شیوه مشارکت، شدت مشارکت، کیفیت مشارکت»، *مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی*، شماره ۳، صص ۱-۲۲.
- پناهی، محمدحسین و عالی‌زاد، اسماعیل، (۱۳۸۳)، «تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر مشارکت سیاسی شهروندان تهرانی»، *علوم اجتماعی*، شماره ۱۳، صص ۸۹-۱۳۲.

- پوررحیم، محمدرضا، (۱۳۸۱)، مشارکت، توسعه و زمینه‌های گسترش مشارکت سیاسی، در دولت، مردم و همگرایی، ویرایش ۱، ج ۲، تهران: نشر آن.
- پیشگاهی فرد، زهرا و زهدی گهرپور، محمد، (۱۳۸۹)، «بررسی جایگاه و نقش زنان خاورمیانه در مشارکت سیاسی»، زن و جامعه، شماره ۱، صص ۲۵-۴۴.
- جنیدی، مریم و سنگی، لیلا، (۱۳۹۷)، «موانع و چشم‌اندازهای مشارکت سوژه زنان در امر سیاسی ایران (نمونه مطالعاتی: دهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی)»، زن و جامعه، شماره ۹، صص ۵۹-۸۴.
- حق‌شناس، محمدجواد و زمردبخش آزاد، شهناز، (۱۳۹۸)، «بررسی موانع مشارکت زنان در احزاب فراگیر کشور پس از تصویب قانون احزاب»، سیاست، شماره ۴۹، صص ۶۲۷-۶۴۳.
- حیدری، زهرا و همکاران، (۱۳۹۷)، «موانع مشارکت نخبگان سیاسی زن در عرصه تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مدیریتی؛ (مطالعه موردی: زنان نماینده مجلس)»، پژوهشنامه علوم سیاسی، شماره ۱۴، صص ۶۳-۹۴.
- خوش‌فر، غلامرضا و همکاران، (۱۳۹۸)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با مشارکت سیاسی شهروندان (مورد مطالعه: شهر گرگان)»، پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، شماره ۸، صص ۲۷-۵۲.
- ذوالفقاری، اکبر و همکاران، (۱۴۰۱)، «رابطه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با مشارکت سیاسی: فراتحلیل پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۹»، مجله مدیریت سرمایه اجتماعی، شماره ۲، صص ۲۳۳-۲۶۰.
- رئیس، سیما و همکاران، (۱۳۹۹)، «موانع نهادی مشارکت سیاسی زنان منطقه بلوچستان»، زن در توسعه و سیاست، شماره ۱۸، صص ۳۱۳-۳۳۴.
- رستمی، محمدرضا، (۱۳۹۰)، موانع فرهنگی، اجتماعی مشارکت سیاسی زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران (۶۰-۷۶)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه رازی، همدان.
- رضوی الهاشم، بهزاد، (۱۳۸۸)، «تحلیل جایگاه مشارکت زنان در فرآیند توسعه سیاسی - اجتماعی انقلاب اسلامی ایران»، کتاب ماه علوم اجتماعی، شماره ۱۳، صص ۶۰-۷۳.
- رفعت‌جاه، مریم و رحیمی، فاطمه، (۱۳۹۴)، «مطالعه تطبیقی عوامل انفعال سیاسی زنان در مقایسه با مردان»، پژوهش‌نامه زنان، شماره ۶، صص ۷۳-۹۲.
- زارعی، غلامرضا، (۱۳۸۹)، بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل جامعه‌شناختی موثر بر آن در دانشگاه بیرجند، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران.

- زمردبخش آزاد، شهناز؛ حق شناس، محمدجواد و پاک‌نیا، محبوبه، (۱۳۹۹)، «بررسی و تبیین موانع مشارکت سیاسی زنان در احزاب (با تاکید بر ساختار فرهنگی ایران)»، پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره ۱۱، صص ۹۷-۱۱۸.
- سیدامامی، کاووس، (۱۳۸۶)، «مشارکت سیاسی دانشجویان: ارزیابی برخی از پیش‌بینی‌کننده‌های مشارکت سیاسی»، پژوهشنامه علوم سیاسی، شماره ۲، صص ۵۹-۷۸.
- شایگان، فریبا، (۱۳۸۹)، تبیین جامعه‌شناختی مشارکت مردم در مساجد، تهران: جامعه‌شناسان.
- شفیعی مطهر، سید علیرضا، (۱۳۸۳)، مبانی و ضرورت مشارکت، تهران: عابد.
- شهرام نیا، امیرمسعود و همکاران، (۱۳۹۶)، «سنجش تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر مشارکت سیاسی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران»، جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۱، صص ۱۹-۳۲.
- شیرین، فاطمه، (۱۳۹۲)، موانع مشارکت سیاسی زنان با تاکید بر نظام سهمیه‌بندی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، قزوین.
- صفایی، رضا و همکاران، (۱۴۰۲)، «تبیین عوامل موثر بر مشارکت سیاسی زنان در ایران و چالش‌های پیش رو»، رهیافت/انقلاب/اسلامی، شماره ۶۱، صص ۶۳-۸۴.
- علم، محمد رضا؛ حمیدی نسب، منا و حزب‌آوی، سمیره، (۱۳۹۰)، «زنان و مشارکت سیاسی»، نشریه زن و فرهنگ، سال ۳، صص ۹۹-۱۰۹.
- علی محمدی، صادق، (۱۴۰۱)، بررسی رابطه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و هوش هیجانی با مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرکرد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، یزد.
- غروی نائینی، نهله، (۱۳۸۸)، «مشارکت سیاسی زنان صدر اسلام»، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۱۲، صص ۱۹۶-۲۲۴.
- غفاری، ابوالفضل و آل‌غفور، سیدمحمدتقی، (۱۳۹۸)، «مؤلفه‌های تحزب مطلوب برای تقویت مشارکت سیاسی فعال در ج.ا.ا»، سیاست متعالیه، شماره ۷، صص ۱۸۸-۲۱۰.
- غفاری، غلامرضا و نیازی، محسن، (۱۳۸۶)، جامعه‌شناسی مشارکت، تهران: نزدیک.
- غلامپور سوسنی، مهرناز، (۱۴۰۱)، تجزیه و تحلیل عوامل سیاست‌گزینی زنان در ایران بعد از انقلاب اسلامی (مطالعه موردی زنان دانشگاهی دانشگاه اصفهان اساتید- کارکنان- دانشجویان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- فتحی، سروش و مختارپور، مهدی، (۱۳۹۷)، «بررسی تاثیرگذاری پایگاه اجتماعی - اقتصادی

- بر میزان مشارکت سیاسی (مورد مطالعه: دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران)، بررسی مسائل اجتماعی ایران، شماره ۹، صص ۲۰۸-۲۳۴.
- فرهمند، مهناز؛ و کیلی قاسم آباد، سمیه و پوررجیمیان، الهه، (۱۳۹۵)، «بررسی مشارکت سیاسی جوانان شهر یزد و عوامل مؤثر بر آن»، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۱۵، صص ۱۰۷-۱۳۱.
- فیرحی، دکتر داود، (۱۳۷۷)، «مفهوم مشارکت سیاسی»، علوم سیاسی - دانشگاه باقرالعلوم (ع)، شماره ۱، صص ۳۶-۷۰.
- قادرزاده، امید؛ شریفی، فاطمه و حسن خانی، الناز، (۱۳۹۸)، «مشارکت سیاسی و عوامل مرتبط با آن: مطالعه پیمایشی دانشجویان دانشگاه کردستان»، مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، شماره ۴، صص ۹۳-۱۲۹.
- قاسمی، حاکم و معالی، فاطمه، (۱۳۹۳)، «عوامل محدود ماندن مشارکت سیاسی زنان (بررسی عوامل محدود ماندن تعداد نمایندگان زن در مجلس شورای اسلامی از دیدگاه زنان)»، پژوهشنامه علوم سیاسی، شماره ۱۰، صص ۱۲۳-۱۵۶.
- کتابی، محمود، (۱۳۸۳)، «مشارکت سیاسی زنان در کویت و موانع فرهنگی؛ بررسی فرمان اعطای حق مشارکت سیاسی به زنان و علل و دلایل عدم تحقق آن»، مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبائی، شماره ۱، صص ۳۹۹-۴۲۴.
- کردی، حسین، (۱۳۸۵)، «عوامل مؤثر در نگرش زنان به مشارکت سیاسی در استان گلستان - مطالعه موردی: شهرستان گنبد کاووس»، مطالعات اجتماعی ایران، شماره ۱، صص ۱۱۱-۱۲۳.
- کشیشیان سیرکی، گارینه و آقاعلی، خدیجه، (۱۳۹۹)، «تحول مفهومی زن و سیاست در روزنامه‌های جمهوری اسلامی و کیهان پس از پیروزی انقلاب اسلامی»، مطالعات سیاسی، شماره ۱۲، صص ۲۳-۴۲.
- کلانتری پور، سمیرا و همکاران، (۱۳۹۵)، «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی شهروندان در مناطق حاشیه‌نشین شهرها؛ (نمونه مورد مطالعه: مناطق حاشیه‌نشین شهر کرمانشاه)»، علوم اجتماعی (دانشگاه آزاد شوشتر)، شماره ۱۰، صص ۱۴۵-۱۷۲.
- گنجی، قربانعلی؛ سرایلو، حسن؛ و طالبی، یدالله، (۱۳۹۱)، «بررسی رابطه میان دینداری و مشارکت سیاسی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشهد»، مطالعات سیاسی، شماره ۵، صص ۱۴۳-۱۶۶.
- مارش، دیوید و استوکر، جری، (۱۳۹۹)، روش و نظریه در علوم سیاسی، ترجمه امیرمحمد

- حاجی یوسفی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی غیر انتفاعی.
- مجلل چوبقلو، محمدعلی؛ ابراهیمی، علی و قربانی، صمد، (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه میان هوش اخلاقی و مشارکت سیاسی؛ مطالعه موردی دانشگاه اصفهان»، *دانش سیاسی و بین‌المللی*، شماره ۲، صص ۲۱-۴۲.
- محسنی تبریزی، علی‌رضا؛ طباطبایی، محمود و مرجایی، سیدهادی، (۱۳۸۵)، «نظریه‌های روان شناختی و رویکردهای تلفیقی مشارکت»، *سیاست داخلی*، جلد ۱، شماره ۱، صص ۱۴۷-۱۷۶.
- محمدی اصل، عباس، (۱۳۸۳الف)، «موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران»، *رفاه اجتماعی*، شماره ۳، صص ۹۳-۱۳۰.
- محمدی اصل، عباس، (۱۳۸۳ب)، «موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران پس از انقلاب»، *ناقد*، شماره ۱، صص ۸۵-۱۴۸.
- مسعودنیا، حسین؛ نظری، مینا و محمدی‌فر، نجات، (۱۳۹۲)، «مطالعه تطبیقی حضور زن در قوه مقننه: تحولات قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران»، *زن در توسعه و سیاست*، شماره ۱۱، صص ۵۷۵-۵۹۴.
- موجد، محمد؛ عنایت، حلیمه و پورنعمت، آرش، (۱۳۸۷)، «بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی زنان»، *پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی*، ۱۶۱-۱۹۰.
- میرترابی، هدیه‌سادات؛ محمدشاهی، حجت‌الله و چینی‌چیان، نیلوفر، (۱۴۰۰)، «واکاوی مناسبات موانع مشارکت سیاسی زنان و قوانین موضوعه در نظام جمهوری اسلامی ایران»، *زن و مطالعات خانواده*، شماره ۱۴، صص ۱۳۵-۱۵۷.
- میرشکاران، یحیی و همکاران، (۱۴۰۰)، «ارائه الگوی داده بنیاد مشارکت سیاسی زنان در ایران»، *پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده*، شماره ۹، صص ۳۴۰-۳۶۹.
- میلبرث، لستر و گوئل، لیل، (۱۳۸۶)، *مشارکت سیاسی*، ترجمه سیدرحیم ابوالحسنی، تهران: نشر میزان.
- نظری، مینا و همکاران، (۱۳۹۳)، «بررسی رابطه جامعه‌پذیری و مشارکت سیاسی زنان»، *پژوهش‌نامه زنان*، شماره ۵، صص ۱۶۱-۱۸۵.
- نوابخش، مهرداد و فتحی، سروش، (۱۳۹۰)، «درآمدی بر مفهوم‌شناسی و زمینه‌های مشارکت سیاسی زنان با تأکید بر جمهوری اسلامی ایران»، *مطالعات سیاسی*، شماره ۳، صص ۱۷-۴۴.
- نیازپور، علی، (۱۳۸۹)، *نقش مشارکت مردمی در بهسازی کالبدی بافت‌های قدیم شهری کرمانشاه*، دانشگاه علوم اجتماعی و اقتصادی.

- نیازی، محسن و همکاران، (۱۳۹۸)، مشارکت سیاسی (از نظریه تا عمل) نظریه‌ها و استراتژی‌ها، تهران: نقد فرهنگ.
- هاشمی، سیداحمد، (۱۳۹۴)، «بررسی عوامل اجتماعی موثر بر مشارکت سیاسی زنان (مطالعه موردی: زنان ۱۸ تا ۳۹ سال شهرستان لامرد)»، زن و جامعه، شماره ۶، صص ۸۷-۱۰۲.
- هواسی، علی اشرف؛ درخشه، جلال؛ و خستو، رحیم، (۱۴۰۱)، «موانع مشارکت سیاسی زنان در جمهوری اسلامی ایران»، جستارهای سیاسی معاصر، شماره ۲، صص ۳۳-۵۸.
- یزدی، آرام، (۱۳۸۹)، بررسی موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران معاصر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین.

References

- Aberg, Martin & Sandberg, Mikael, (2017), *Social Capital and Democratisation: Roots of Trust in Post-Communist Poland and Ukraine*, US: Routledge.
- Almond, Gabriel Abraham & Verba, Sidney, (2015), *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, US: Princeton University Press.
- Boutilier, Robert, (2017), *Stakeholder Politics: Social Capital, Sustainable Development, and the Corporation*, US: Routledge.
- E Hunter, John; L Schmidt, Frank & B Jackson, Gregg, (1986), "Meta-Analysis: Cumulating Research Findings Across Studies Sage Publications: Beverly Hills", *Educational Researcher*, Vol. 15, No. 8, 20-21. DOI:10.2307/258247.
- Effing, Robin; Van Hillegersberg, Jos; & Huibers, Theo, (2011), "Social Media and Political Participation: are Facebook, Twitter and YouTube Democratizing our Political Systems?", (PP. 25-35), Presented at the Electronic Participation - Third IFIP WG 8.5 International Conference, Netherlands: Springer.
- Geurkink, Bram; Akkerman, Agnes & Sluiter, Roderick, (2022), "Political Participation and Workplace Voice: The Spillover of Suppression by Supervisors", *Political Studies*, Vol. 70, No. 2, 327-347.

- Huntington, Samuel, (2014), "Political Participation: Modernization and Political Decay", *World Politics*, Vol. 17. No. 3. PP. 386-430.
- Huntington, Samuel P; Dominguez, Jorge I; Greenstein, Fred I; & Polsby, Nelson, (1975), "Political Development, In: Greenstein", In *Handbook of Political Science*, Boston: Addison-Wesley.
- La Due Lake, Ronald & Huckfeldt, Robert, (1998), "Social Capital, Social Networks, and Political Participation", *Political Psychology*, Vol. 19, No. 3, 567-584.
- Lerner, Daniel, (1958), *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*, New York: Free Press of Glencoe.
- Lutz, Ernst; & Caldecott, Julian Oliver, (1996), *Decentralization and Biodiversity Conservation*, Chicago: World Bank Publications, <https://www.amazon.com/Decentralization-Biodiversity-Conservation-World-Symposium/dp/0821336886>.
- Marsh, David & Stoker, Jeri, (2005), *Method and Theory in Political Science*, Translated by A. Hajiyosefi, US: Macmillan Publisher.
- McClosky, Herbert, (1972), "Political Participation", *International Encyclopedia of the Social Science*, No. 12. PP. 252-265.
- Milbrath, Lester W, (1981), "Political participation", In *The Handbook of Political Behavior*, (4th ed., pp. 197-240), US: Springer.
- Posada-Carbó, Eduardo, (2022), *The Long and Unfinished Road to Universal Suffrage and the Development of Electoral Institutions: A Latin American Perspective, 1810-1985* (Uk: Edward Elgar Publishing, 2022).
- Roagaswara, Adrian & Adila, Anisa Nadiya, (2022), "The New Zealand Foreign Policy (2015-2019): Feminist Approach on Global Peacekeeping", *Andalus Journal of International Studies (AJIS)*, Vol. 10, No. 2, 137-150.
- Teorell, Jan, (2006), "Political Participation and Three Theories of Democracy: A Research Inventory and Agenda", *European Journal of Political Research*, Vol. 45, No. 5, 787-810.

- Welzel, Christian & et al., (2018), *Democratization*, USA: Oxford University Press.
- Wily, Liz, (1997), *Villagers as Forest Managers and Governments Learning to Let Go: the Case of Duru-Haitemba and Mgori Forests in Tanzania*, UK: International Institute for Environment and Development.

In Persian

- Agahi, Hossaein; Binaian, Akram & Fatahi, Saber, (2017), "A Study of Individual and Family Barriers to Women's Political and Social Participation: Evidence from Shirez District in Harsin City", *Rural Development Strategies*, Vol. 4, No. 1, 21-39. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2017.68147.1611>. [In Persian]
- Alam, Mohammadreza; Hamidinesab, Mona & Hezbavi, Samireh, (2011), "Women and Political Participation", *Women and Culture*, Vol. 3, No. 9, 99-109. [In Persian]
- Alimohammadi, Sadeq, (2022), Investigating the Relationship between Demographic Characteristics and Emotional Intelligence with the Political Participation of Payam Noor Shahrekord University Students, Master Thesis, Payame Noor University, Yazd. [In Persian]
- Amini, Salam; Kavakebiyan, Mostafa & Shiri, Tahmoras, (2020), "Explaining the Social Factors Affecting Political Participation (Case Study: Ilam Province, 1998)", *Iranian Journal of Political Sociology*, Vol. 3, No. 3, 215-243. [In Persian]
- Ashtarian, Kiomarth & Amirzade, Muhammad Reza, (2013), "Studying the Influence of Political Expectations on People's Reliance on Officials (Case study in Tehran)", *Islamic Revolution Research*, Vol. 2, No. 1, 77-96. [In Persian]
- Azkiya, Mostafa & Ghafari, Gholamreza, (2013), *Sociology of Development*, Tehran: Keyhan. [In Persian]
- Ebrahimi Fili, Hodayes, (2020), Investigating Socio-Cultural Barriers to Women's Social Political Participation in Iran, Master Thesis, Kashan University, Kashan. [In Persian]
- Emamjomehzadeh, Seyed Javad & et al., (2012), "Study Concerning the Relationship between Feeling of Relative Deprivation and Political

Participation among the Students in Isfahan University”, *Political Knowlwdge*, Vol. 8, No. 1, 37. [In Persian]

- Emamjomezade, Seyed Javad; Mahmoodoghli, Reza & Isanejad, Omid, (2011), “A Study of Relationship between Religiosity and Political Participation of the Students of Isfahan University”, *Journal of Political Science Association*, Vol. 6, No. 1, 7. [In Persian]
- Eslamee, Saeed & Saebi, Gholamreza, (2015), “Electoral Behavior of Women in Iran, A Case Study: Electoral Behavior of Women in Rasht in Tenth and Eleventh Iran’s Presidential Election (Years 1388 and 1392)”, *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, Vol. 4, No. 3, 477-499. <https://doi.org/10.22059/jisr.2015.56204>. [In Persian]
- Farahmand, Mahnaz; Vakili Ghasemabad, Somayeh & Poor Rajimian, Elahe, (2016), “Examining the Political Participation of Youth in Yazd City and Factors Influencing”, *Strategic Studies on Youth and Sports*, Vol. 15, No. 33, 107-131. [In Persian]
- Fathi, Soroush & Mokhtarpour, Mehdi, (2018), “Investigating the Impact of the Socio-Economic Status (SES) on the Level of Political Participation (Case of Study: Students of Tehran Science and Research Branch)”, *Journal of Social Problems of Iran*, Vol. 9, No. 2, 209-235. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2018.68626>. [In Persian]
- Feirahi, Davood, (1998), “Political Science”, *Political Science*, Vol. 1, No. 1, 38-69. [In Persian]
- Ganji, Ghorbanali; Sarayeloo, Hasan & Talebi, Yedollah, (2012), “Examining the Relationship between Religiosity and Political Participation; A Case Study of Students of Islamic Azad University of Mashhad”, *Political Studies*, Vol. 17, No. 5, 143-166. [In Persian]
- Ghaderzadeh, Omid; Sharifi, Fateme & Hasankhani, Elnaz, (2019), “Political Participation and the Related Factors; A Survey Study of Students at University of Kurdistan. *Socio-Cultural Development Studies*, Vol. 7, No. 4. [In Persian]
- Ghafari, Gholamreza & Niazi, Mohsen, (2007), *Sociology of Participation*, Tehran: Nazdic. [In Persian]
- Ghaffari, Abolfazl & Al-e-Ghafur, Seyed Muhammad Taki, (2019), “The Criteria of Optimal Factionalism to Promote Active Political Participation in the Islamic Republic of Iran”, *Transcendent Policy*, Vol.

7, No. 27, 187-210, <https://doi.org/10.22034/sm.2020.89951.1243>. [In Persian]

- Gharavi Naeeni, Nehle, (2010), "Political Participation of Women at First Era of Islam", *Women's Strategic Studies*, Vol. 12, No. 46, 196-224. [In Persian]
- Ghasemi, Hakem & Moali, Fatemeh, (2014), "Factors Limiting Women's Political Participation: Investigating the Factors Limiting the Number of Women Representatives in the Islamic Council from the Perspective of Women", *Political Science Research Paper*, Vol. 37, No.10, 123-156. [In Persian]
- Gholampour Sosani, Mehrnaz, (2022), Analyzing the Factors of Political Avoidance of Women in Iran after the Islamic Revolution (A Case Study of Academic Women of Isfahan University, Professors-Staff-Students), Master Thesis, Isfahan University. [In Persian]
- Haghshenas, MohammadJavad & Zomorrod Bakhshazad, Shahnaz, (2019), "The Explanation of Difficulties Facing Women's Political Participation in Parties after the Ratification of Law of Parties", *Political Quarterly*, Vol. 49, No. 3, 627-643. <https://doi.org/10.22059/jpq.2019.242236.1007139>. [In Persian]
- Hashemi, Seyedahmad, (2015), "Investigating Social Factors Affecting Women's Political Participation (A Case Study: Women Aged 18 to 39 in Lamard City)", *Women and Society*, Vol. 21, No. 6, 87-102. [In Persian]
- Havasi, Ali Ashraf; Dorakhshah, Jalal & Khastu, Rahim, (2022), "Barriers to Women's Political Participation in the Islamic Republic of Iran", *Contemporary Political Studies*, Vol. 13, No. 2, 33-58. <https://doi.org/10.30465/cps.2021.33396.2616>. [In Persian]
- Heydari, Zahra & et al., (2019), "Evaluating Barriers to Participation for Female Political Elites in Political and Administrative Decision Making (Case Study: Female Members of Parliament)", *Research Letter of Political Science*, Vol. 14, No. 1, 94-63. [In Persian]
- Joneidi, M & Sangi, L, (2018), "Females' Presence in the Political Issues in Iran: Obstacles and Perspectives (A Case Study: The 10th Parliamentary Election)", *Quarterly Journal of Woman and Society*, Vol. 9, No. 35, 59-84. [In Persian]

- Kalantaripour, Samira & et al., (2016), "Investigating the Social Factors Affecting the Political Participation of Citizens in the Marginal Areas of Cities; (Study Sample: Marginal Areas of Kermanshah City)", *Social Science Quarterly*, Vol. 10, No. 34, 145-172. [In Persian]
- Kashishiyansirki, Garineh & Aghaali, Khadijeh, (2020), "The Conceptual Evolution of Women and Politics in the Islamic Republic and Kahan Newspapers after the Victory of the Islamic Revolution", *Political Studies*, Vol. 48, No. 12, 23-42. [In Persian]
- Ketabi, Mahmood, (2004), *Women's Political Participation in Kuwait and Cultural Barriers Examination of the Decree Granting the Right to Political Participation to Women and the Causes and Reasons for Its Non-Fulfilment*, Tehran: Collection of Articles of Allameh Tabataba'i University. [In Persian]
- Khoshfar, Gholamreza & et al., (2019), "Examining the Relationship between Social Capital and Political Participation of Citizens (Case Study: Gorgan City)", *Contemporary Sociological Researches*, Vol. 14, No. 8, 27-52. [In Persian]
- Kordi, Hossein, (2006), "Effective Factors in Women's Attitude towards Political Participation in Golestan Province (Case Study: Gonbadkavos City)", *Iranian Social Studies*, Vol. 2, No. 1, 111-123. [In Persian]
- Masudnia, Hosseion; Nazari, Mina & Mohammadifar, Nejat, (2014), "A Comparative Study on the Presence of Women in the Legislature Branch: Developments and Changes before and after Iran's Islamic Revolution", *Woman in Development & Politics*, Vol. 11, No. 4, 575-594. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2014.50290>. [In Persian]
- Milbrath, Lester & Goel, Lil, (2007), *Political Participation*, Tranlated by R. Abolhasani, Tehran: Mizan. [In Persian]
- Mirshkariyan, Yahya & et al., (2021), "Presenting the Data Model of the Women's Political Participation Foundation in Iran". *Police-Social Researches of Women and Family*, Vol. 16, No. 9, 340-369. [In Persian]
- Mirtorabi, Hedieh Sadat; Mohamadshahi, Hojat & Chinichian, Niloofar, (2022), "Analyzing the Barriers to Women's Political Participation and Relevant Laws In the System of the Islamic Republic of Iran", *Women and Family Studies*, Vol. 14, No. 54, 135-158. <https://doi.org/10.30495/jwsf.2021.1913219.1513>. [In Persian]

- Moghaddam, Rezvan, (2019), *Struggle for Equality: From the Constitutional Revolution to Cyberfeminism with a Focus on the Role of New Media in the Women's Movement in Iran*. Freie Universitaet Berlin, (1st ed.), Germany: Freie Universitaet Berlin.
- Mohamadi Asl, Abbas (2004), "The Obstacles of Women's Political Co-Operation in Iran after Revolution", *Social Welfare*, Vol. 12. No. 3. PP. 93-130. [In Persian]
- Mohammadi Asl, Abbas, (2004), "Obstacles to Women's Political Participation in Iran after the Revolution", *Naghd*, Vol. 3, No. 1, 85-148. [In Persian]
- Mohsenitabrizi, Alireza; Tabatabaie, Mahmmod & Marjaei, Seyedhadi, (2006), "Psychological Theories and Integrative Approaches to Participation", *Domestic Policy*, Vol. 1, No. 1, 147-176. [In Persian]
- Mojallal, Mohamadali; Ebrahimi, Ali & Ghorbani, Samad, (2013), "Examine the Relationship between Moral Intelligence and Political Participation, The Case Study University of Esfahan", *Political and International Science*, Vol. 2, No. 1, 21-42. [In Persian]
- Mojed, Movahed; Enayat, Halimeh & Pournemat, Arash, (2008), "Investigating the Relationship between Social Capital and Women's Political Participation", *Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol. 8, No. 1. 161-190. [In Persian]
- Navabakhsh, Mehrdad & Fathi, Soroush, (2011), "An Introduction to the Concept and Fields of Women's Political Participation with an Emphasis on the Islamic Republic of Iran", *Political Studies*, Vol. 12, No. 3, 17-44. [In Persian]
- Nazari, Mina & et al., (2014), "The Relation between Social Acceptance and Women's Political Participation", *Women Studies*, Vol. 5, No. 9, 161-185. [In Persian]
- Niazi, Mohsen & et al., (2019), *Political Participation (from Theory to Practice) Theories and Strategies*, Tehran: Naghd Farhang. [In Persian]
- Niyazpour, Ali, (2010), *The Role of People's Participation in the Physical Improvement of the Old Tissues of Kermanshah city*, Master Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In Persian]

- Panahi, Mohammad hoseyn & Alizadeh, Esmail, (2005), "The Effect of Mass Media on Tehran Residents Political Participation", *Social Sciences*, Vol. 12, No. 28.29, 89-131. [In Persian]
- Parizad, Reza & Ghadiri, Tahereh, (2018), "Women and Aspects of Political Participation, the Way of Participation, the Intensity of Participation, the Quality of Participation", *Strategic Studies in Humanities and Islamic Sciences*, Vol. 2, No. 14. [In Persian]
- Pishgahifard, Z & Zohdi, Mohammad, (2010), "A Review of the Status and Role of Women in the Middle East Political Participation", *Quarterly Journal of Woman and Society*, Vol. 1, No. 1, 25-44. [In Persian]
- Pourrahim, Mohammadreza, (2002), "Participation, Development and Fields of Expansion of Political Participation", In *Government, People and Convergence* (1st ed., Vols. 1-2). Tehran: An. [In Persian]
- Raeisi, Sima & et al., (2020), Institutional Barriers to Women's Political Participation in Baluchistan Region. *Woman in Development & Politics*, Vol. 18, No. 2, 313-334. [https:// doi. org/ 10.22059/ jwdp.2020.282601.1007650](https://doi.org/10.22059/jwdp.2020.282601.1007650). [In Persian]
- Rafatjah, Maryam & Rahimi, Fatemeh, (2016), "Comparative Study of Factors Affecting Men and Women Political Passivity", *Women Studies*, Vol. 6, No. 14, 73-92. [In Persian]
- Rezevialhashemi, Behzad, (2009), "Analysis of the Position of Women's Participation in the Social-Political Development Process of the Islamic Revolution of Iran", *Book of the Month of Social Sciences*, Vol. 21, No. 13, 60-73. [In Persian]
- Rostami, Mohammadreza, (2011), Cultural and Social Barriers to Women's Political Participation in the System of the Islamic Republic of Iran (60-76), Master Thesis, Razi University, Kermanshah. [In Persian]
- Safayi, Reza et al., (2023), "Explaining the Factors Affecting Women's Political Participation in Iran and the Challenges Ahead", *The Islamic Revolution Approach*, Vol. 16, No. 61, 63-84. [In Persian]
- Seyedemami, Kavoos, (2007), "Students' Political Participation: Evaluation of Some Predictors of Political Participation", *Political Science Research Paper*, Vol. 6, No. 2, 59-78. [In Persian]
- Shafeimotahar, Alireza, (2004), *Basics and Necessity of Participation*, Tehran: Abed. [In Persian]

- Shahramnia, Amirmasoud et al., (2017), "Evaluation The Impact of Social Networks on Political Participation , Case Study :Mazandaran University", *Journal of Applied Sociology*, Vol. 28, No. 1, 19-32. <https://doi.org/10.22108/jas.2017.21248>. [In Persian]
- Shayegan, Fariba, (2010), *Sociological Explanation of People's Participation in Mosques*, Tehran: Jameshenasan. [In Persian]
- Shirin, Fatemeh, (2013), Obstacles to Women's Political Participation with Emphasis on the Quota System, Master Thesis, Payame Noor University, Ghazvin. [In Persian]
- Yazdi, Aram, (2010), Examining the Barriers to Women's Political Participation in Contemporary Iran, Master Thesis, Emam Khomeini University, Ghazvin. [In Persian]
- Zarei, Gholamreza, (2010), Investigating the Level of Political Participation of Students and Sociological Factors Affecting it in Birjand University, Master Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In Persian]
- Zolfaghari, Akbar et al., (2022), "The Relationship between Social Capital Components and Political Participation: A Meta-Analysis of Studies From 2008 to 2020", *Social Capital Management*, Vol. 9, No. 2, 233-260. <https://doi.org/10.22059/jscm.2022.341925.2285>. [In Persian]
- Zomorodbakhsh, Shahnaz & et al., (2021), "Investigating and Explaining Barriers to Women's Political Participation in Parties (with Emphasis on Iran's Cultural Structure)", *Political and International Researches Quarterly*, Vol. 11, No. 45, 97-118. [In Persian]

استناد به این مقاله: ذوالفقاری، اکبر، عشایری، طاها و جهان پرور، طاهره، (۱۴۰۴)، «طراحی و تدوین الگوی یکپارچه موانع مشارکت سیاسی زنان در ایران با رویکرد فراترکیب»، پژوهش‌های راهبردی سیاست، دوره ۱۴، شماره ۵۲، ۴۴-۱.

Doi: DOI: 10.22054/QPSS.2024.76553.3331

Quarterly of Political Strategic Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License